

Załącznik do uchwały
Nr
Rady Miejskiej Wałbrzycha
z dnia

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Wałbrzycha na lata 2016 – 2020

WAŁBRZYCH, listopad 2015 r.

Spis treści

Wstęp	4
I. Podstawy prawne, zasady konstruowania strategii.....	4
II. Diagnoza sytuacji społecznej Wałbrzycha	6
1. Sytuacja demograficzna	6
2. Poziom bezrobocia	8
3. Poziom ubóstwa	10
• Świadczenia rodzinne	
• Fundusz alimentacyjny	
• Pomoc materialna dla uczniów	
4. Problemy opiekuńczo wychowawcze rodzin z dziećmi.....	16
• wspieranie rodziny w środowisku	
• wspieranie w postaci rodzinnej pieczy zastępczej	
• instytucjonalna piecza zastępcza	
5. Problemy mieszkaniowe – bezdomność	22
6. Problemy uzależnień	29
7. Przemoc w rodzinie.....	31
8. Starzenie się społeczeństwa i niepełnosprawność.....	32
9. Profilaktyka ochrony zdrowia	36
10 Zaangażowanie obywatelskie.....	41
III. Analiza SWOT	41
IV. Misja, cel strategiczny, cele operacyjne i działania strategii	44
1. Zintegrowany system wsparcia rodziny opieki nad dzieckiem.....	46
2 Aktywizacja i integracja grup zawodowych zagrożonych wykluczeniem społecznym.....	50
3. Zintegrowany system wsparcia i aktywizacja osób starszych i niepełnosprawnych.....	53

4. Partnerstwo na rzecz aktywizacji podmiotów lokalnych oraz aktywizacja mieszkańców w realizacji zadań społecznych.....	56
V Finansowanie działań strategii	58
VI Monitoring i ewaluacja strategii	58
1. Zespół monitorujący realizację strategii	59
2. Monitorowanie realizacji strategii	59
3. Narzędzia aktualizacji	59
VII. Zarządzanie strategią	59
VIII. Uwagi końcowe	60

Wstęp

I. Podstawy prawne, zasady konstruowania strategii

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Wałbrzycha stanowi podstawę do realizacji trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i niepublicznych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Dokument ma charakter kilkuletni, został przygotowany na lata 2016-2020. Jest zgodny z założeniami odnoszącymi się do polityki społecznej, dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym. W przedłożonej wersji umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z art. 17.ust 1, pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zmianami) i jest to zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. Różnorodność problemów społecznych występujących w Wałbrzychu powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie problemów społecznych. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 1356 z późn. zm.). Ustawa określa, że zadania w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi wykonuje się poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności: tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokojenie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu, działalność wychowawczą i informacyjną, ustalanie odpowiedniego poziomu i właściwej struktury produkcji napojów alkoholowych, ograniczanie dostępności alkoholu;
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124 z późn. zm.). Ustawa określa, że przeciwdziałanie narkomanii realizuje się poprzez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, gospodarczej, oświatowo-wychowawczej i zdrowotnej;
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493). Ustawa ma za cel zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowanie i wspieranie działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie;
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.). Zadania określone w ustawie realizowane są poprzez zatrudnienie socjalne, przez co należy rozumieć zapewnienie osobom wykluczonym społecznie możliwość uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej.
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.). Ustawa reguluje zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe i korzystania z tej

działalności przez organy administracji publicznej. Ustawa reguluje również warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z tych świadczeń;

- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 674 z późn. zm.). Ustawa określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej;
- ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.). Ustawa reguluje zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz sprawowania pieczy zastępczej jak również pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków.

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się do innych ustaw i aktów prawnych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej czy też budownictwa socjalnego.

Dokumentem strategicznym Unii Europejskiej zastępującym Strategię Lizbońską jest "Europa 2020". Nowe wyzwania takie, jak światowy kryzys finansowy zmusiły Europę do redefinicji zarówno celów, jak i instrumentów wspierających rozwój gospodarczy. Strategia „Europa 2020” ogniskuje się wokół trzech powiązanych ze sobą priorytetów:

- 1) *Rozwój inteligentny* (rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji),
- 2) *Rozwój zrównoważony* (wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej),
- 3) *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* (wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną).

Dla realizacji priorytetów i celów przygotowano siedem inicjatyw flagowych (projektów przewodnich), z czego kluczowymi dla polityki społecznej są trzy: „Mobilna Młodzież”, „Program na rzecz nowych umiejętności i miejsc pracy”, „Europejski program walki z ubóstwem”. Pozostałe, komplementarne inicjatywy to: „Unia innowacji”, „Europejska agenda cyfrowa”, „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” oraz „Polityka przemysłowa w erze globalizacji”.

Opracowując gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami wykluczonymi społecznie i osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Krajowy Program Przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu 2020;
- Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej;
- Dolnośląska Strategia Integracji Społecznej na lata 2014 – 2020;
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta Wałbrzycha do 2020 roku.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha składa się z dwóch części. Pierwsza to diagnoza społeczno-gospodarcza miasta. W diagnozie został przedstawiony obraz sytuacji mieszkańców Wałbrzycha oraz wskazanie kierunków przemian w przyszłości. Analiza objęła wybrane obszary życia społecznego: strukturę demograficzną społeczności lokalnej, rynek pracy i bezrobocie, sytuację gospodarczą, zatrudnienie, pomoc społeczną, ochronę zdrowia, profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień, niepełnosprawność, edukację, kulturę, turystykę, sport, rekreację.

Część druga to określenie celów strategicznych, których realizacja, w miarę bliskiej perspektywie czasowej, naprawi negatywne zjawiska na terenie miasta. Ustalono również obszary priorytetowe, szczegółowe cele operacyjne oraz zadania z nich wynikające.

II. Diagnoza sytuacji społecznej Wałbrzycha.

1. Sytuacja demograficzna.

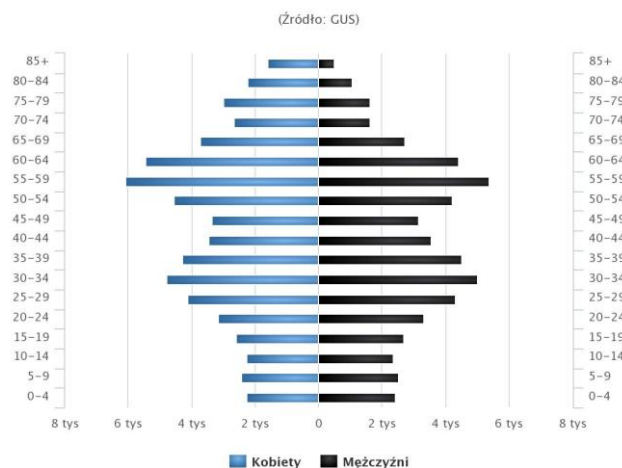
Według stanu na koniec 2014 roku miasto Wałbrzych liczyło 116.691 mieszkańców, a gęstość zaludnienia wynosiła 1.372 osoby/km². W stosunku do 2013 roku liczba mieszkańców zmniejszyła się o 1.235 osób (tj. o 1,01%). Od kilku lat obserwuje się tendencję spadkową liczby ludności Wałbrzycha. W strukturze demograficznej na koniec 2014 roku dominują osoby powyżej 70 lat oraz osoby w przedziale wiekowym 50-54 lata oraz 45-49 lat. Najmniej liczną grupę wiekową stanowią dzieci w wieku od 5 do 9 lat, od 10 do 14 lat oraz dzieci w wieku do 4 lat. W strukturze ze względu na płeć przeważają kobiety (52,8%).

Liczba ludności Wałbrzycha (stan na 31.12.)

Rok	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
2010	121.146	63.840	63.940
2011	119.955	63.318	63.318
2012	119.171	56.245	62.926
2013	117.926	55.642	62.284
2014	116.691	55.034	61.657

Analizując dynamikę zmian ludności według poszczególnych grup wiekowych w latach 2010-2014 można stwierdzić, że wzrost liczebności zanotowała jedynie grupa wiekowa zarówno kobiet, jak i mężczyzn w wieku 51-60 lat i więcej, w pozostałych grupach wiekowych zanotowano spadek liczebności mieszkańców miasta, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa.

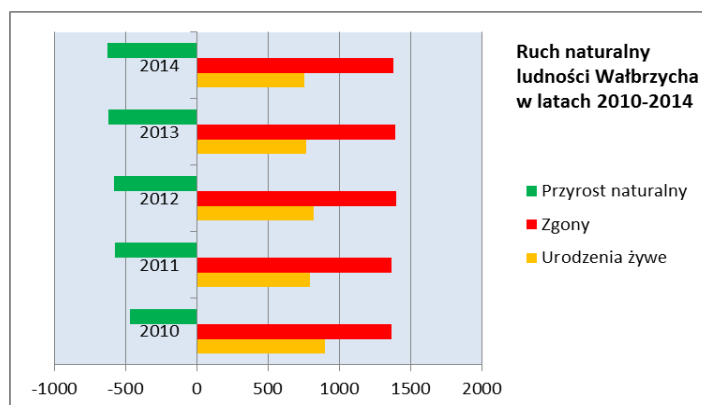
Piramida wieku mieszkańców Wałbrzycha, 2014

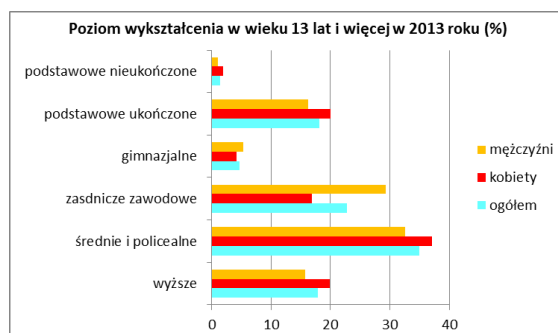
Przez cały analizowany okres odnotowano ujemne saldo przyrostu naturalnego. Największa różnica pomiędzy liczbą urodzeń a liczbą zgonów wystąpiła w 2014 roku, natomiast najniższa w 2010 roku. Znaczny wzrost liczby zgonów i niewielki poziom wzrostu liczby urodzeń powoduje, że przyrost naturalny liczony na 1000 mieszkańców uległ obniżeniu z - 3, 8 w 2010 roku do - 5, 3 w 2014 roku.

Ruch naturalny ludności (stan na 31.12.)

Lata	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny
		ogółem	w tym niemowląt	
2010	902	1 370	15	- 468
2011	794	1 367	9	- 573
2012	820	1 402	12	- 582
2013	772	1 392	9	- 620
2014	753	1 381	6	- 628

W każdym roku widoczna jest ujemna wartość migracji wewnętrznej, więcej osób wymeldowuje się z miasta niż zameldowuje. Część mieszkańców przeprowadza się na obszary wiejskie oraz do większych miast makroregionu, natomiast część emigruje za granicę. Dużą liczbę osób podejmujących decyzję o wyjeździe na stałe z Wałbrzycha stanowią ludzie młodzi. W dalszym ciągu notuje się znaczną liczbę osób wyjeżdżających poza terytorium Polski. Saldo migracji na koniec 2013 roku wynosiło - 474 osoby w tym saldo migracji wewnętrznej wynosiło - 342 osoby natomiast saldo migracji zewnętrznej - 132 osoby.

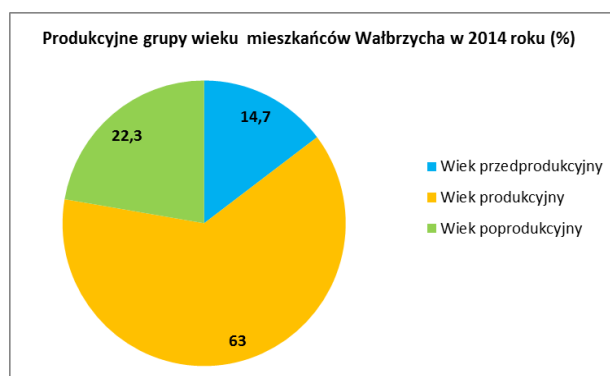

Źródło: GUS

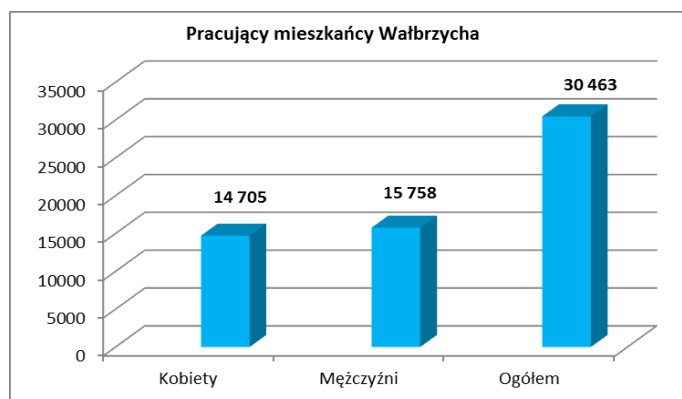
Zmieniająca się sytuacja demograficzna polegająca na zmniejszaniu się liczby dzieci i młodzieży, przy wzroście liczby osób w wieku senioralnym potwierdza słuszność podjętych decyzji w sprawie np. likwidacji szkół i przekształcania istniejących obiektów w placówki niezbędne dla starszej części społeczeństwa np. budynek szkoły na Rusinowej przekształcony w dom pomocy społecznej, dzienny dom pobytu utworzony w budynku dawnego liceum na Podzamczu. Powyższe tendencje wymuszają konieczność zmiany funkcji istniejącej w mieście infrastruktury.

2. Poziom bezrobocie.

Liczba ludności w wieku produkcyjnym w 2014 roku wynosiła 73 928 osób, natomiast w wieku poprodukcyjnym 26 148 osób. Przy tendencji zmniejszania się liczby mieszkańców Wałbrzycha nastąpił kolejny spadek w ciągu ostatnich lat liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (do 18 lat) która wynosiła na koniec 2014 r. 17 888 osób.

Udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności na koniec 2014 roku wynosił 63%,

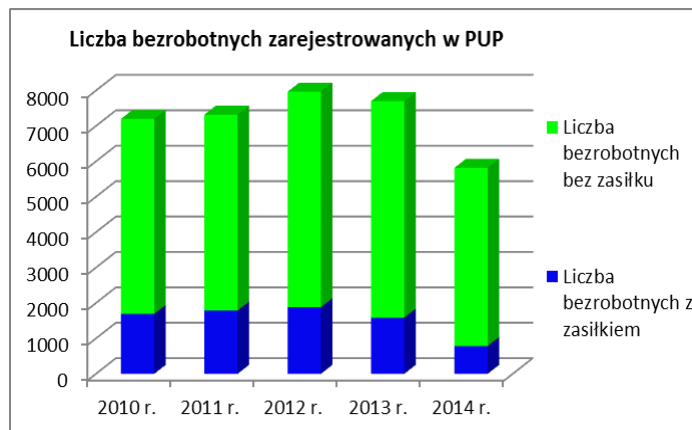

Liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców uległa zmniejszeniu. W 2014 roku wynosiła 261 osób/1000 mieszkańców i był to spadek w stosunku do lat ubiegłych. Wynika to m.in. ze spadku liczby mieszkańców Wałbrzycha. Liczba bezrobotnych w mieście zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałbrzychu wyniosła na koniec 2014 roku 5.816 osób (w tym 3.078 kobiet) i była o 1.384 osoby (tj. o 23,8%) niższa niż w 2010 roku. Stopa bezrobocia na koniec 2014 roku wynosiła 13,2% (średnia dla Polski wynosiła 11,5%) i był to najniższy wskaźnik bezrobocia na przestrzeni ostatnich lat. **Obecnie we**

wrześniu 2015 r. zarejestrowanych było 4 758 mieszkańców Wałbrzycha, a stopa bezrobocia wynosi 11% (średnia dla Polski 9,7%).

Największą grupę bezrobotnych w 2014 roku stanowiły osoby w wieku 25-34 lat (w 2013 roku była to grupa osób w wieku 45-54 lat).

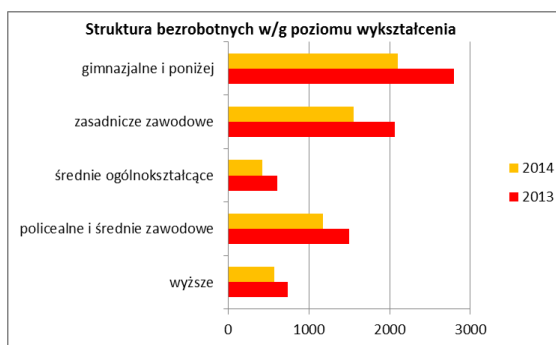
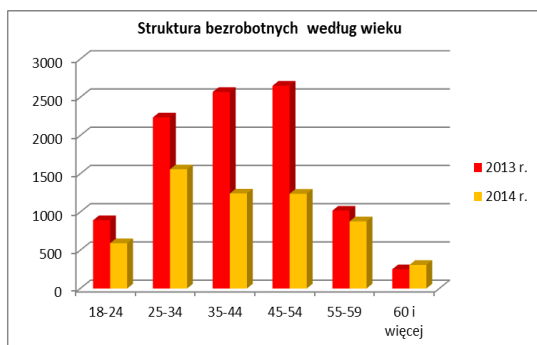

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

Struktura bezrobocia według wieku

Wyszczeg.	2013 r.		2014 r.	
	Liczba	%	Liczba	%
18-24	892	11,58	592	10,17
25-34	2237	29,05	1558	26,78
35-44	2570	33,37	1242	21,35
45-54	2651	34,42	1239	21,3
55-59	1018	13,22	877	15,07
60 i więcej	251	3,26	308	5,29

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

Pozycja osób bezrobotnych na rynku pracy silnie wpływa na sytuację finansową gospodarstw domowych. W grupie osób, które nie pracowały, można było zidentyfikować największy odsetek doświadczających biedy. Sytuacja danej osoby na rynku pracy jest uzależniona od poziomu wykształcenia, płci i wieku. Bardzo wyraźnie widać, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia maleje zagrożenie ubóstwem. Na brak pracy w Wałbrzychu narażone są przede wszystkim: osoby o najniższym poziomie wykształcenia, kobiety, szczególnie te dłużej pozostające bez pracy, młodzież wkraczająca na rynek pracy bez lub ze skromnym doświadczeniem zawodowym, osoby w wieku 45 - 50 rok lat, 5 - 34 lat.

3. Poziom ubóstwa.

Poziom ubóstwa wyznaczają między innymi kryteria dochodowe ustalone w pomocy społecznej, które do października 2015 r. wynosiły: 456 zł na osobę w rodzinie oraz 542 zł na osobę samotnie gospodarującą (obecnie odpowiednio 514 zł i 637 zł). Dodatkowo kryteria są ustawowo podwyższone do 150 % dla osób ubiegających się o dożywianie i wynosiły 687 zł i 813 zł.

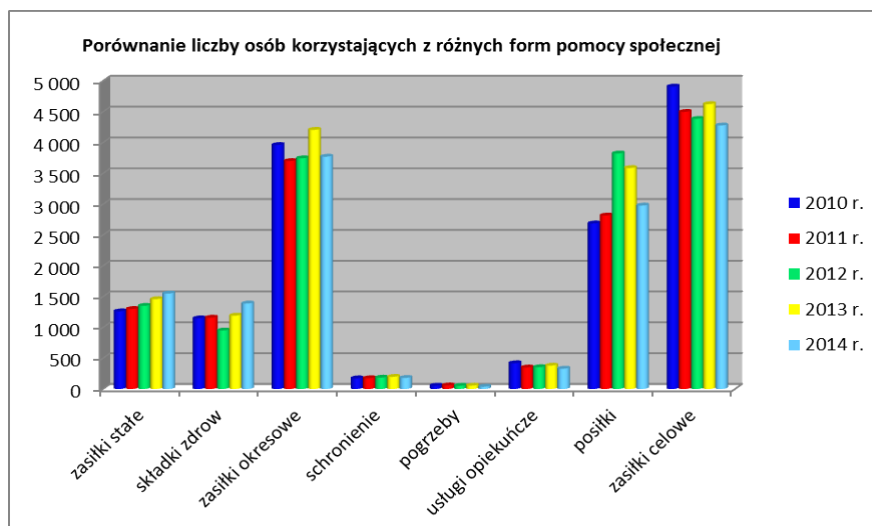
Liczba osób korzystających ze świadczeń finansowych z pomocy społecznej na dzień 31 grudnia 2014 roku wynosiła 10 084 osób, co stanowiło 9,16% wszystkich mieszkańców Wałbrzycha, z 4 878 rodzin. Ogółem ze świadczeń finansowych oraz pracy socjalnej, usług opiekuńczych skierowania do placówek wsparcia korzystało 5 141 rodzin, w których żyje 11 432 osób.

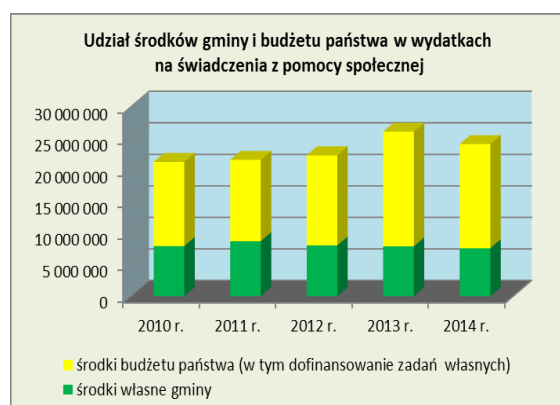
Biorąc pod uwagę dane statystyczne dotyczące udzielanych świadczeń z pomocy społecznej, struktury demograficznej mieszkańców miasta z poszczególnych jego rejonów: obszarami o największym udziale osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do całkowitej liczby mieszkańców danej dzielnicy miasta są: Nowe Miasto, Podgórze, Stary Zdrój i Sobięcin, natomiast najmniejszy udział osób występuje stale w rejonach Podzamcze, Piaskowa Góra, Biały Kamień i Rusinowa.

Procentowy udział osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców poszczególnych dzielnic Wałbrzycha w latach 2010 – 2014.

Dzielnica	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Nowe Miasto	20,59	16,62	16,48	18,52	17,18
Stary Zdrój	20,29	16,28	17,23	18,28	15,53
Podgórze	19,39	15,56	17,71	18,21	16,57
Sobięcin	17,07	13,43	15,82	17,26	15,32
Poniatów	14,36	10,6	12,36	12,16	11,21
Śródmieście	15,56	11,66	12,02	12,97	10,79
Szczawienko	11,74	9,59	10,08	12,48	10,05
Rusinowa	13,55	10,62	9,54	10,14	8,57
Biały Kamień	10,81	8,1	9,22	9,49	8,41
Piaskowa Góra	5,71	4,26	4,42	4,41	4,04
Podzamcze	2,01	1,46	1,74	1,51	1,74
Razem	11,65	9,11	9,6	10,46	9,16

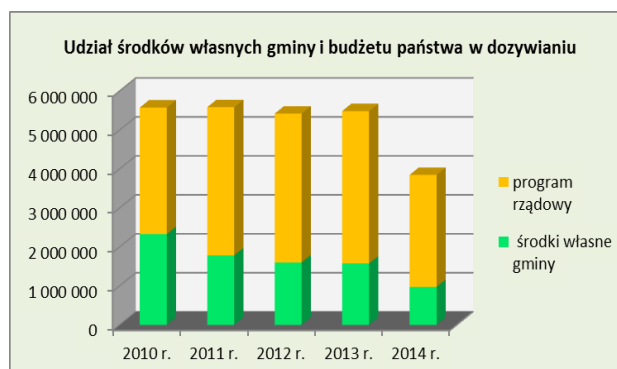
Wysokość środków finansowych przeznaczanych na pomoc społeczną systematycznie wzrastała do roku 2013 roku. W roku 2014 zanotowano spadek wydatków na pomoc. Związane jest to ze zmniejszeniem się bezrobocia oraz migracją mieszkańców Wałbrzycha, zarówno wewnętrzną jak i zewnętrzną. Dzięki pojawieniu się miejsc pracy klienci pomocy społecznej ubiegający się o pomoc ze względu na bezrobocie, mieli większe szanse na podjęcie zatrudnienia. Powstające atrakcyjne miejsca pracy zajmowane są przez osoby lepiej wykształcone i bardziej mobilne, ale zwalniają się miejsca pracy wymagające mniejszych kwalifikacji i wykształcenia, a takich głównie poszukują klienci pomocy społecznej. Dobra sytuacja na rynku pracy pozwala wyeliminować z systemu pomocy również te osoby, które nie chcą podejmować zatrudnienia, a brak ofert pracy jest jedynie wymówką.

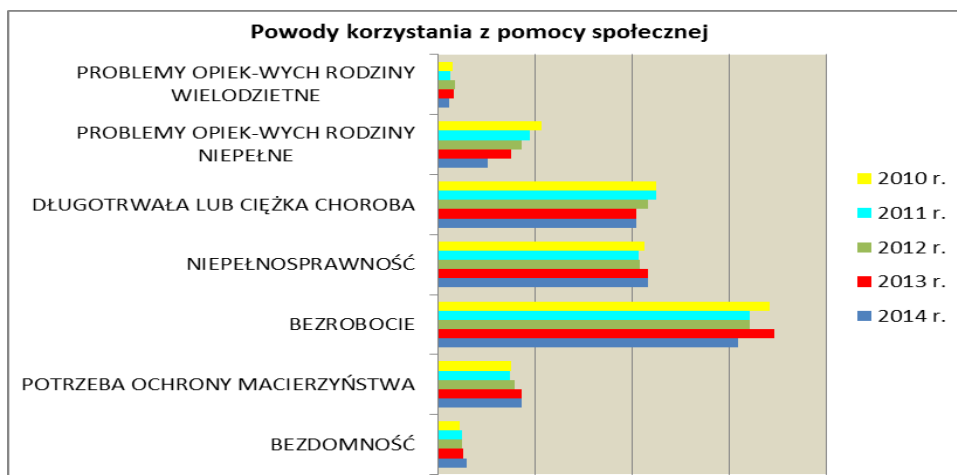
Do 2012 roku wzrastały wydatki przypadające średnio w roku na jednego beneficjenta pomocy społecznej. Przyczynił się do tego w głównej mierze rządowy program dożywiania, który podniósł kryterium dochodowe kwalifikujące do tej formy pomocy do 150 % wysokości kryterium z pomocy społecznej oraz zapewnił środki finansowe z budżetu państwa w wysokości do 80 % wydatków. W latach 2013 – 2014 wydatki przypadające średnio na jednego mieszkańca ustabilizowały się na poziomie 176 – 177 zł. Zaznaczyć należy jednak, że kwota wydatków na świadczenia wzrastała głównie z budżetu państwa.

Średnie wydatki z pomocy społecznej na osobę otrzymującą świadczenia

Lata	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wydatki ogółem na świadczenia	Średnio na osobę rocznie	Średnio na osobę miesięcznie
2010	5 215	13 127	21 280 611	1 621	135
2011	4 838	10 877	21 623 566	1 988	166
2012	4 855	10 689	23 340 476	2 183	182
2013	5 419	12 242	26 087 388	2 130	177
2014	5 141	11 432	24 114 466	2 109	176

Większość osób korzysta z pomocy społecznej łącznie z powodu niezdolności do pracy ze względu na: wiek, niepełnosprawność, ochronę macierzyństwa, długotrwałą chorobę otrzymując zasiłki stałe, składki zdrowotne, usługi opiekuńcze, skierowanie do domów pomocy społecznej, placówek wsparcia. Niestety nadal połowa rodzin korzysta z pomocy ze względu na bezrobocie - 2 485 rodzin otrzymuje zasiłki okresowe z tego powodu, z czego większość to rodziny z dziećmi.

* kilka powodów może występować kilka razy u jednej rodziny, czy osoby.

Powyższe dane jednoznacznie wskazują, że dominującym problemem utrudniającym lub uniemożliwiającym prawidłowe funkcjonowanie mieszkańcom miasta i samodzielne zaspokajanie potrzeb bytowych jest bezrobocie. Wskaźnik ten odzwierciedla trudną sytuację

na wałbrzyskim rynku pracy. Ponadto powrót na rynek pracy klientów Ośrodka jest utrudniony, a często nawet niemożliwy ze względu na niski poziom wykształcenia i kwalifikacji /lub ich brak/ oraz skutki, jakie stały się ich udziałem w związku z długotrwałym brakiem zatrudnienia /m.in.: niska samoocena, brak wiary w siebie i swoje możliwości, stres, bierność, brak motywacji, roszczeniowość.

Jak wynika z analizy oraz obserwacji problem bezrobocia rzadko występuje w odosobnieniu, najczęściej obok niego, jako przyczyna lub skutek pojawiają się takie problemy jak: zaburzone życie rodzinne, uzależnienia, przemoc, ubóstwo, bezdomność, problemy z prawem, z mieszkaniem itp. Nawarstwienie problemów jest często zgubne w skutkach i prowadzi do degradacji osób i rodzin.

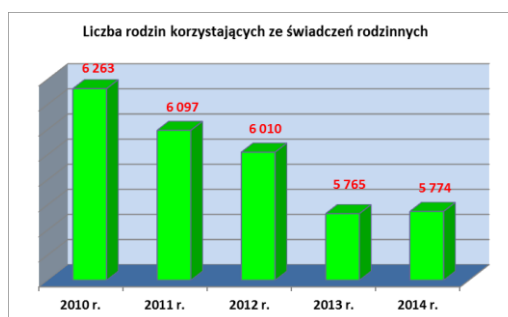
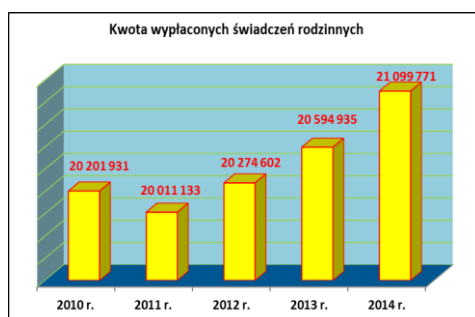
Pomimo spadku bezrobocia w Wałbrzychu, zjawisko to jest jedną z najważniejszych kwestii społecznych. Jest przyczyną nasilania się społecznych patologii takich jak: alkoholizm, trudności wychowawcze z dziećmi, rozwody, przestępczość, w tym młodocianych itp.. Wywołuje negatywne skutki w sferze ekonomicznej i psychospołecznej, które nasilają się w miarę wydłużania się okresu pozostawania bez pracy. Prowadzi zawsze do obniżenia standardu życia, wywołuje pojawienie się poczucia krzywdy, frustracji, sprzyja izolacji społecznej, staje się czynnikiem utraty kwalifikacji zawodowych, pogarsza stan zdrowia, wpływa na wzrost konfliktów społecznych.

Świadczenia rodzinne.

Do świadczeń rodzinnych do dnia 1 listopada 2015 r kwalifikowały się rodziny, których dochód na jedną osobę nie przekraczał kwoty 534 zł, a przy niepełnosprawnym dziecku 664 zł.

W analizowanym okresie 2010 – 2014 zanotowano zmniejszanie się liczby rodzin pobierających świadczenia rodzinne z 6 263 osób w 2010 roku do 5 774 w 2014 roku. Na przestrzeni lat 2010-2014 odnotowuje się systematyczny spadek liczby rodzin pobierających świadczenie z tytułu samotnego wychowywania dziecka – 612 w 2010 roku, 521 w 2014 roku wzrosła natomiast liczba rodzin pobierająca zasiłek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego – 368 w 2010 roku, 448 w 2014 roku

Największy wzrost notuje się w liczbie przyznawanych zasiłków pielęgnacyjnych. W 2010 roku pobierano 3 514 zasiłków pielęgnacyjnych a w 2014 roku 3 707. Istotny wpływ na taki stan rzeczy ma sytuacja demograficzna miasta – w strukturze wiekowej dominują osoby powyżej 59 roku życia.

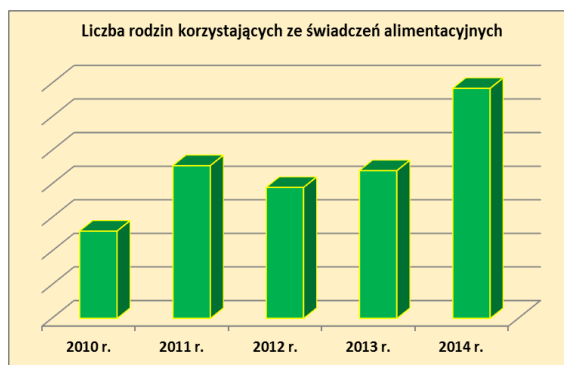
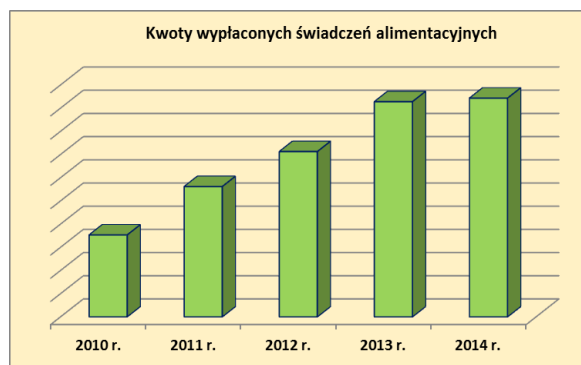

Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne (stan na 31.12.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Zasiłek rodzinny	3 613	2 734	2 489	2 516	2 561
Dodatek z tytułu:					
urodzenia dziecka	473	414	291	368	273
opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	213	175	138	110	78
samotnego wychowywania dziecka	612	559	557	554	521
wychowywanie dziecka w rodzinie wielodzietnej	911	857	808	878	874
kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	368	364	368	445	448
pokrycia wydatków związanych z dojazdem do miejscowości, w której znajduje się szkoła	84	69	62	68	74
pokrycia wydatków związanych z zamieszkaniem w miejscowości, w której znajduje się szkoła	9	8	10	8	13
Świadczenie pielęgnacyjne	280	422	586	328	336
Zasiłek pielęgnacyjny	3 514	3 612	3 645	3 547	3 707
Specjalny zasiłek opiekuńczy	0	0	0	14	5
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	1 018	876	763	707	640

Świadczenia alimentacyjne.

Do świadczeń alimentacyjnych kwalifikowały się do dnia 31 października 2015 roku rodziny, których dochód nie przekraczał kwoty 725 zł na osobę.

Świadczenie alimentacyjne	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba rodzin	1 412	1 451	1 438	1 448	1 497
Kwota wypłaconych świadczeń w zł	6 505 957	6 923 404	7 225 228	7 655 604	7 685 879

Jak wynika z powyżej przedstawionych danych od 2010 roku systematycznie wzrastają kwoty wypłaconych świadczeń alimentacyjnych. Jest to związane ze stałym wzrostem wysokości zasądzanych alimentów przez sądy rodzinne. W 2014 roku średnia

kwota wypłaconych alimentów wyniosła 320 zł, maksymalna kwota, zgodnie z przepisami prawa wynosi 500zł. Natomiast wzrost liczb osób pobierających świadczenia alimentacyjne wynika w głównej mierze z nieskuteczności ścigalności przez komorników sądowych zasądzonych przez sądy alimentów.

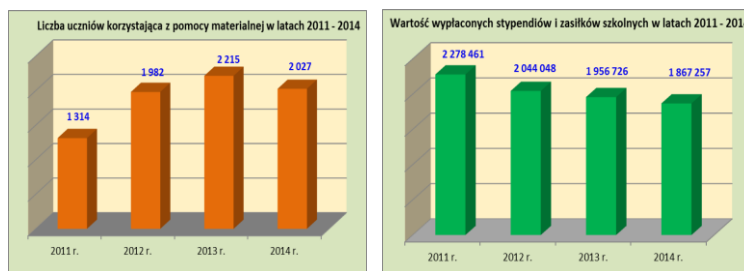
Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów

W latach 2011 – 2014 odnotowano nieznaczny spadek liczby uczniów w szkołach podstawowych publicznych i niewielki wzrost w szkołach podstawowych niepublicznych. Nastąpił natomiast znaczny spadek liczby uczniów w szkołach gimnazjalnych zarówno publicznych jak i niepublicznych. Szczegółowe informacje dotyczące liczby uczniów w placówkach edukacyjnych w latach 2011 – 2014 zostały zawarte w poniższej tabeli.

Liczba uczniów i oddziałów w placówkach edukacyjnych w latach 2011-2014

Wyszczególnienie	2011/2012			2012/2013			2013/2014		
	Liczba szkół	Liczba oddz.	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba oddz.	Liczba uczniów	Liczba szkół	Liczba oddz.	Liczba uczniów
Szkoły Podstawowe publiczne	17	236	5 220	15	232	5 036	14	225	5 021
Szkoły podstawowe niepubliczne	1	8	109	1	9	111	1	10	126
Oddziały przedszkolne przy PSP	10	24	557	11	25	590	12	27	650
Gimnazjum publiczne	10	123	2 915	11	114	2 678	11	111	2 590
Gimnazjum niepubliczne	4	14	187	4	14	189	4	12	151
Szkoły ponadgimnazjalne młodzieżowe	9		4 283	9	158	4 090	9	152	4 272
Szkoły ponadgimnazjalne młodzieżowe niepubliczne	3		200	4		266	4	16	206
Przedszkola samorządowe	5	12	347	5	19	371	4	20	385
Przedszkola niepubliczne	18	81	2 082	21	84	2 076	23	89	2 074
MOS (PSP i PG)	1	4	43	1	4	45	1	4	35

Do pomocy kwalifikują się rodziny z dziećmi, w których dochód nie przekracza kryterium dochodowego ustalonego dla pomocy społecznej. W 2014 roku przyznano stypendia szkolne 2 027 uczniom oraz zasiłki szkolne 12 uczniom. Jest to spadek w stosunku do 2012 roku i nastąpił głównie wśród uczniów szkół podstawowych i nieznacznie wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, natomiast zmniejszyła się liczba przyznanych świadczeń uczniom szkół gimnazjalnych. Szczegółowy podział wielkości przyznanej pomocy na poszczególne rodzaje szkół oraz kwotę pomocy ilustruje powyższa tabela natomiast liczbę uczniów korzystających w ostatnich czterech latach z pomocy materialnej o charakterze socjalnym przedstawia poniższy wykres.

Widoczny w 2013 roku znaczny wzrost liczby uczniów korzystających ze świadczeń pomocy materialnej wynika z podniesienia w październiku 2012 roku kryterium dochodowego w pomocy społecznej, od którego uzależnione jest prawo do świadczenia. Przyznawanie pomocy materialnej uczniom o charakterze socjalnym jest zadaniem z zakresu administracji rządowej dofinansowanym przez gminę w wysokości 20% wydatkowanych środków.

Wyszczególnienie liczby uczniów i wydatków w rozbiciu na rodzaje szkół w 2014 r.

Wyszczególnienie		Stypendia szkolne	Zasiłki szkolne	Razem
Szkoly podstawowe	Liczba uczniów objętych pomocą	1 325	9	1 334
	Łączna kwota pomocy	1 160 916	4 770	1 165 686
Gimnazja	Liczba uczniów objętych pomocą	462	1	463
	Łączna kwota pomocy	371 064	530	371 594
Szkoly ponadgimnazjalne	Liczba uczniów objętych pomocą	412	2	414
	Łączna kwota pomocy	328 062	1 060	329 122
Razem	Liczba uczniów objętych pomocą	2 027	12	22 039
	Łączna kwota pomocy	1 861 008	6 360	1 967 368

Problemy opiekuńczo wychowawcze rodzin z dziećmi.

W 2014 roku na 5 141 rodzin korzystających ze świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, 1 834 to rodziny z 3 553 dziećmi, wśród nich 748 objętych jest pomocą ze względu na trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w 55 rodzinach występowała przemoc z powodu, której wszczęto procedurę „Niebieskiej karty”. Poniższa tabela przedstawia dane w tym zakresie.

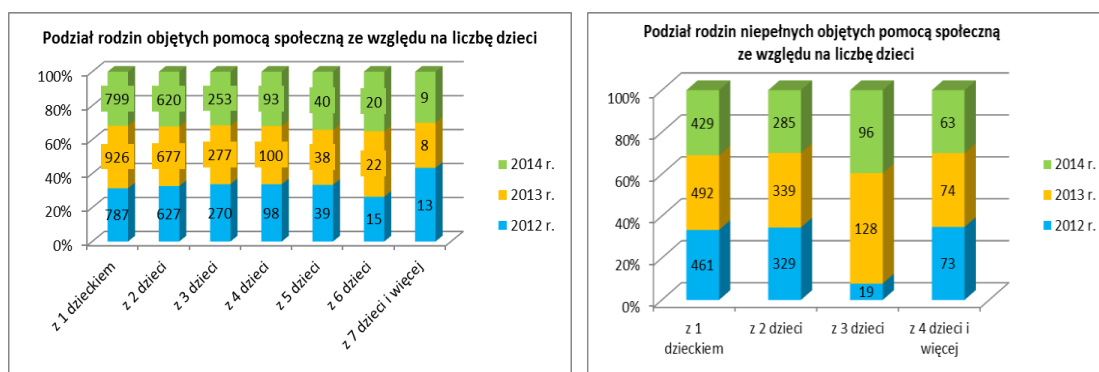
Rodziny o liczbie dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba osób w rodzinie
1	799	799	2 263
2	620	1240	2 378
3	253	759	1 238
4	93	373	566
5	40	200	290
6	20	120	164

7 i więcej	9	68	90
Rodziny z dziećmi ogółem	1 834	3 553	6 989

	2012	2013	2014
Rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	1 069	974	748
Rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi z "Niebieska Karta"	17	41	55

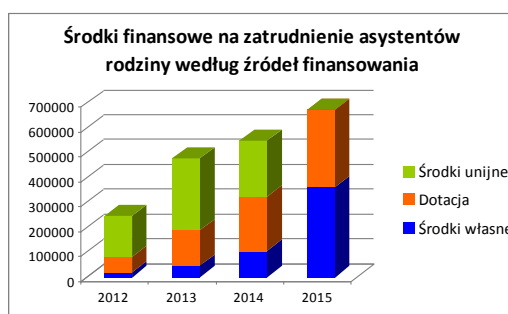
Liczbę dzieci w rodzinach korzystających ze wsparcia przedstawia poniższa tabela. W rodzinach tych zazwyczaj występuje wiele problemów jednocześnie: bezrobocie, nadużywanie alkoholu, brak umiejętności wychowawczych.

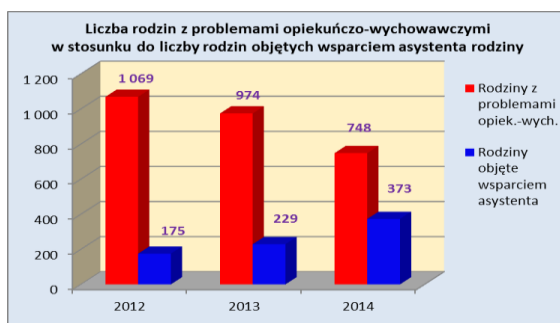
Wspieranie rodziny w środowisku .

Od roku 2012 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudnia **asystentów rodziny** w celu wspierania rodzin. W roku 2012 zatrudnionych było 10 asystentów, w 2013 r. 15 asystentów, na koniec 2014 roku zatrudnionych było 14 asystentów rodziny, w tym 5 w ramach projektu systemowego „Od bierności do aktywności”. Zatrudnienie 9 asystentów rodziny współfinansowane było z budżetu państwa w ramach resortowego programu wspierania rodziny. Obecnie w roku 2015 zatrudnionych jest 20 asystentów.

Jak wynika z poniższego wykresu gmina systematycznie zwiększa liczbę asystentów oraz wysokość środków finansowych na ich zatrudnienie, zwiększa się również udział środków z dotacji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz środków unijnych. Zwiększanie liczby asystentów ograniczone jest zarówno możliwościami finansowymi jak i lokalowymi MOPS.

W 2014 roku asystenci objęli wsparciem 373 rodziny (868 dzieci), czyli prawie 50% rodzin, w których stwierdzono problemy opiekuńczo-wychowawcze, pozostałe rodziny otrzymują wsparcie pracowników socjalnych

Wspieranie rodziny odbywa się również poprzez rozwój i funkcjonowanie środowiskowych form wsparcia dziennego, do których należą m.in. **placówki wsparcia dziennego**. Ich celem jest utrzymanie dziecka w jego naturalnym środowisku poprzez wsparcie funkcji opiekuńczych i wychowawczych rodziny i wszechstronna pomoc dziecku. Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie opiekuńczej, opiekuńczo-specjalistycznej i specjalistycznej.

Od 1 stycznia 2013 roku po przekształceniu świetlic środowiskowych, rozpoczęło działalność 5 placówek wsparcia dziennego prowadzonych przez organizacje pozarządowe oraz jedna placówka wsparcia dziennego prowadzona przez Miasto Wałbrzych z dwoma oddziałami: w Centrum Aktywności Lokalnej przy ul. Mickiewicza 26 oraz w Centrum Integracji Rodziny przy ul. Grota Roweckiego 3. Na koniec 2014 roku w Wałbrzychu działało 16 placówek prowadzonych przez organizacje pożytku publicznego, w tym 11 opiekuńczych, 3 specjalistyczne, 2 opiekuńczo-specjalistyczne, a placówce wsparcia dziennego prowadzonej przez gminę Wałbrzych przybył trzeci oddział przy ul. Kasztelańskiej 7.

Placówka Wsparcia Dziennego (jednostka organizacyjna gminy)	
działająca w: Centrum Aktywności Lokalnej	ul. Mickiewicza 26
filia w Centrum Integracji Rodziny	ul. Grota Roweckiego 3a
filia (na Podzamczu)	ul. Kasztelańska 7

Formą wspierania rodziny zgodną z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej są również **rodziny wspierające**. Ośrodek przeszkolił i wydał certyfikaty dwóm rodzinom, podczas kiedy w kraju są łącznie trzy takie rodziny.

Mając na uwadze aktualne tendencje społeczne należy przewidywać, że nadal będą występowały w rodzinach liczne problemy powodujące rozpad związków, zarówno formalnych jak i nieformalnych w konsekwencji obowiązków opieki na dziećmi pozbawionymi rodzin poprawnie spełniających swoje funkcje. Kryzys rodziny przekładający się na upośledzenie jej funkcji wychowawczych winien zmobilizować system pomocy społecznej do rozwoju pracy socjalnej oraz asystentury rodzin. Wzmacnianie rodziny wraz z rozwojem atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego adresowanych do dzieci i młodzieży, winno przełożyć się na ograniczenie rozwoju zachowań patologicznych.

Bezradność wynikająca z zaburzenia równowagi systemu rodzinnego przejawiającego się trudnościami w wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny często jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny. Objawia się to problemami w pełnieniu ról rodzicielskich i problemami wychowawczymi związanymi z prezentowaniem przez dzieci agresywnych zachowań, łamaniem obyczajów i norm społecznych. Wszelka pomoc w takim przypadku powinna zmierzać do udzielania rodzinie wsparcia w odbudowie prawidłowych relacji i umacniania własnych postaw rodzicielskich. Warunkiem powodzenia jest możliwie jak najwcześniejsze udzielenie pomocy oraz stosowanie działań profilaktyczno-ochronnych. W trosce o harmonijny rozwój dzieci i młodzieży podejmowane powinny być działania pomocowe w formach finansowych i rzeczowych kompensujące braki w zakresie edukacji, kultury, zagospodarowania czasu wolnego oraz potrzeb bytowych. W tego rodzaju działaniach powinien być wykorzystywany potencjał organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie Wałbrzycha.

Wsparcie w postaci rodzinnej pieczy zastępczej.

W roku 2014 poza rodziną biologiczną umieszczonych było łącznie 440 dzieci, które funkcjonowały w 336 rodzinach zastępczych. Wśród wskazanej liczby dzieci znajdują się również wychowankowie z innych powiatów – według stanu na dzień 31.12.2014 r. wykazano 23 dzieci.

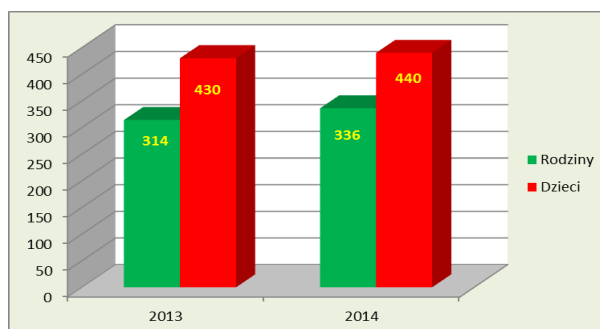
Pobyt dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2013 – 2014.

Dzieci w rodzinach zastępczych na terenie Wałbrzycha	Stan na 31.12.2013 r.		Stan na 31.12.2014 r.	
	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci
Zawodowa	5	33	13	47
Niezawodowa	53	63	60	70
Spokrewniona	195	244	206	239
Razem	253	340	279	356
Dzieci w rodzinach zastępczych poza terenem Wałbrzycha	Stan na 31.12.2013 r.		Stan na 31.12.2014 r.	
	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci
Zawodowa	13	24	11	22
Niezawodowa	29	37	32	39
Spokrewniona	19	29	13	22
Razem	61	90	57	84
Razem wszystkie dzieci w Wałbrzychu i poza Wałbrzychem	314	430	336	440

Na terenie Wałbrzycha funkcjonowały również rodziny, w których przebywają dzieci spoza Wałbrzycha. Dane dotyczące tych rodzin przedstawia poniższa tabela.

Rodziny zastępcze na terenie Wałbrzycha dla dzieci spoza Wałbrzycha	Stan na 1.01.2013.		Stan na 31.12.2014	
	Rodziny	Dzieci	Rodziny	Dzieci
Zawodowa	6	8	6	8
Niezawodowa	8	12	7	11
Spokrewniona	6	6	4	4
Razem	20	26	17	23

Liczbę rodzin zastępczych oraz dzieci w rodzinach zastępczych pochodzących z Wałbrzycha, przebywających zarówno w Wałbrzychu jak i poza Wałbrzychem na dzień 31 grudnia 2013 i 2014 roku przedstawia poniższy wykres.

W 2014 roku Sąd rozwiązał 30 rodzin zastępczych, pod opieką których było 32 dzieci, z czego do rodzin biologicznych powróciło 19 dzieci, 5 dzieci trafiło do placówek opiekuńczo-wychowawczych, 1 do domu pomocy społecznej, natomiast 7 dzieci trafiło do innych rodzin zastępczych. Utworzono 45 nowych rodzin zastępczych, w których umieszczono 66 dzieci. Jedną rodzinę niezawodową przekształcono w rodzinę zawodową, natomiast jedna rodzina zastępcza zawodowa zrezygnowała z pełnienia funkcji ze względu na stan zdrowia. Wśród rodzin niezawodowych są trzy, które planują w latach 2015 – 2016 pełnić funkcję rodziny zastępczej zawodowej.

W 2014 roku przeprowadzono jedno szkolenie na niezawodowe rodziny zastępcze, 21 osób ukończyło szkolenie (w tym 10 osób z PCPR), w tym samym roku odbyły się dwa szkolenia na rodzinne domy dziecka, które ukończyło 5 osób. W 2015 roku zorganizowano trzy szkolenia na rodziny niezawodowe, które ukończyło 28 osób oraz trzy szkolenia na rodzinne domy dziecka, które ukończyło 8 osób.

Institutionalna piecza zastępcza

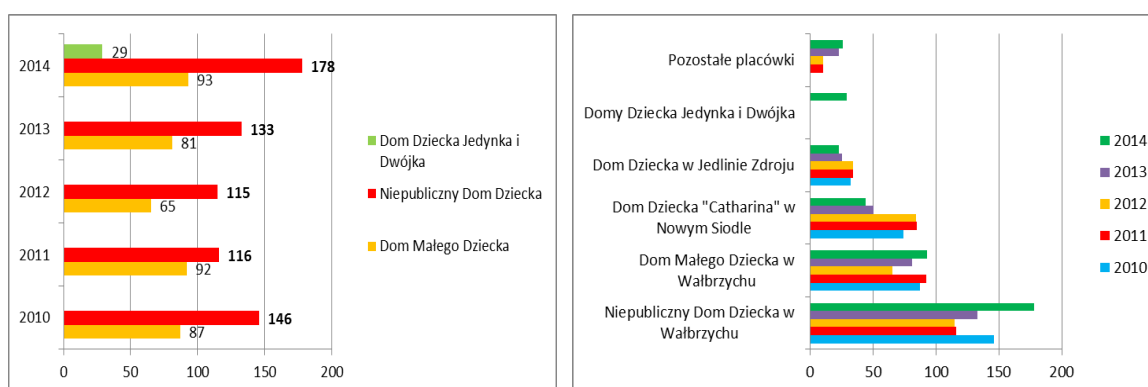
Jeśli dziecko nie może pozostać w rodzinie biologicznej, a nie ma dla niego miejsca w pieczy rodzinnej musi zostać postanowieniem Sądu umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Na terenie Wałbrzycha funkcjonują:

Placówki Opiekuńczo wychowawcze	Adres	Liczba dzieci
Dom Małego Dziecka prowadzony na zlecenie Miasta przez Fundację Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Salvator”.	ul. Asnyka 13	30
Niepubliczny Dom Dziecka prowadzony na zlecenie przez Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka, w skład którego wchodzi:		
DD „Rodzinka”	ul. Wrocławska 115	30
DD „Promyk”	ul. Moniuszki 118	60
DD „Promyczek”	ul. Św. Kingi 4	10
Centrum Obsługi placówek opiekuńczo		

wychowawczych (jednostka organizacyjna gminy w skład, której wchodzi:)		
Dom Jedyńka	ul. Bema 101	14
Dom Dwójka	ul. Witosza 35	14

Na koniec roku 2014 w wałbrzyskich placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało 160 wałbrzyskich dzieci. Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku w placówkach w Wałbrzychu i poza Wałbrzymem przebywało 213 dzieci w tym 53 poza terenem Wałbrzycha, natomiast w placówkach na terenie miasta przebywało 11 dzieci spoza Wałbrzycha. Szczegółowe dane dotyczące pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na koniec grudnia 2013 i 2014 roku przedstawiają poniższe wykresy.

W Domu Małego Dziecka przebywały jedynie dzieci z terenu miasta Wałbrzycha, niestety ich liczba wzrosła w porównaniu do poprzedniego roku. W grudniu 2014 r. do placówki trafiło 9 dzieci w tym 2 rodzeństwa. Zmniejszyły się natomiast koszty za dzieci przebywające w placówkach poza terenem Wałbrzycha. W trakcie 2014 roku 10 dzieci z Domu Małego Dziecka umieszczono w rodzinach zastępczych, 5 dzieci trafiło do adopcji, 7 dzieci powróciło do rodziny biologicznej, 3 dzieci przeniesiono do innej placówki a 1 dziecko zmarło.

Według stanu na dzień 31.12.2014 r. w grupach Interwencyjnych przebywało 35 dzieci (liczba miejsc wynosi 30), jednak 5 wychowanków umieszczonych jest w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, 2 w młodzieżowym ośrodku socjoterapii oraz 2 w zakładzie poprawczym. W trakcie 2014 roku 17 wychowanków z grup interwencyjnych zostało przekierowane do placówek socjalizacyjnych, 2 wychowanków umieszczono w rodzinach zastępczych, 6 powróciło do rodzin biologicznych, 1 wychowanek usamodzielniał się i 1 został umieszczony w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym.

W czerwcu 2014 roku otworzono dwie nowe placówki opiekuńczo-wychowawcze – Dom Jedyńka oraz Dom Dwójka. W każdej z nich miejsce znalazło 14 wychowanków.

Bezradność przejawiająca się trudnościami w wypełnianiu ról społecznych przez poszczególnych członków rodziny, jest przyczyną złego funkcjonowania rodziny a w konsekwencji problemami w pełnieniu ról rodzicielskich i problemami wychowawczymi. Dlatego wzrosła liczba dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. W swoich działaniach gmina powinna rozwijać formy rodzinnej pieczy zastępczej w tym rodzinnych domów dziecka, jako alternatywy dla pieczy instytucjonalnej.

Wzrost liczby rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych jest zgodny z zapisami znowelizowanej ustawy o wspieraniu rodziny i rozwoju systemu pieczy zastępczej, ale mimo podejmowania wielu działań chętnych do pełnienia tej trudnej funkcji jest bardzo mało.

Rozpoczęty został proces przekształcania istniejących placówek opiekuńczo-wychowawczych zgodnie ze standardami określonymi w przepisach prawa.

4. Problemy mieszkaniowe i bezdomność.

Sytuacja mieszkaniowa w Wałbrzychu nie jest łatwa, wiele rodzin nie posiada tytułu prawnego do zajmowanego lokalu, nie płaci czynszu a należności z tego tytułu narastają, co skutkuje wzrostem liczby eksmisji zarówno ze wskazaniem prawa do lokalu socjalnego jak i bez wskazania. Miasto podjęło wiele działań mających pomóc w unormowaniu sytuacji mieszkaniowej mieszkańców poprzez programy oddłużeniowe takie jak: „Odpracuj swój dług”, remonty większej liczby mieszkań socjalnych oraz budowanie nowych mieszkań komunalnych, co stanowi przełom w świetle polityki mieszkaniowej ostatnich lat. Wybrane informacje dotyczące sytuacji mieszkaniowej w Wałbrzychu na przestrzeni ostatnich pięciu lat przedstawia poniższa tabela. Na uwagę zasługuje wzrost liczby mieszkań socjalnych oraz bardzo duża liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego.

Wybrane dane dotyczące sytuacji mieszkaniowej w Wałbrzychu

	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Liczba mieszkań komunalnych	14 398	14 041	13 742	13 726	13 017
w tym liczba mieszkań socjalnych	903	483	338	315	594
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne	2 300	2 978	2 248	1 893	1 043
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	788	1 013	1 299	870	782
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	X	X	1 186	1 200	1 148

Analiza sytuacji mieszkaniowej osób korzystających z pomocy społecznej w 2014 roku wskazuje, że na 5 141 osób korzystających z pomocy społecznej 1 562 osoby, tj. 30, 4%, mają problem mieszkaniowy. Jak wynika z przedstawionej poniżej tabeli aż 39% tych rodzin nie posiada prawa do lokalu socjalnego, 21% rodzin zajmuje samowolnie lokal, przy czym większość z nich nie posiada prawa do lokalu socjalnego a tylko 15, 8% rodzin z problemem mieszkaniowym płaci czynsz socjalny.

Rodziny z problemem mieszkaniowym	1 562
w tym z dziećmi	652
Rodziny z prawem do lokalu socjalnego	308
w tym z dziećmi	178
Rodziny bez prawa do lokalu socjalnego	610
w tym z dziećmi	248
Rodziny płacące czynsz socjalny	218
w tym z dziećmi	103
Rodziny samowolnie zajmujące lokal	325
w tym z dziećmi	220
Rodziny ubiegające się o przydział lokalu	357

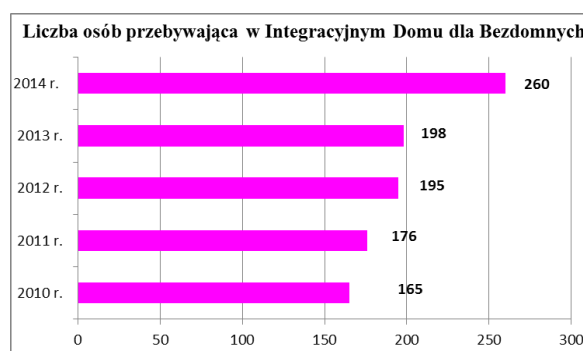
socjalnego	
w tym z dziećmi	210

Bezdomność

Bezdomność jest najdotkliwszą formą wykluczenia społecznego. Tylko w 2014 roku liczba osób bezdomnych korzystających z pomocy społecznej wyniosła 298 osób, jednak nie wszystkie osoby bezdomne korzystają z pomocy instytucjonalnej. Ponadto na terenie miasta przebywają czasowo osoby bezdomne z innych rejonów kraju.

Do najważniejszych przyczyn bezdomności należą: eksmisje, wymeldowanie z miejsca zamieszkania, konflikty rodzinne, uzależnienie od alkoholu, utrata pracy, bezrobocie, ubóstwo, zadłużenia, przemoc domowa, długotrwała choroba i niepełnosprawność, brak mieszkania po opuszczeniu Zakładu Karnego oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych. Utrata mieszkania to wtórna przyczyna bezdomności. Wynika ona z przyczyn pierwotnych, takich jak brak środków na regulowanie opłat wynikających z eksploatacji lokalu.

Dane liczbowe wskazują wzrost na terenie Wałbrzycha w latach 2010-2014 liczby zdiagnozowanych osób bezdomnych. Również liczba osób bezdomnych korzystających z pomocy w postaci schronienia w Integracyjnym Domu dla Bezdomnych w latach 2010-2014 systematycznie wzrasta.

Szczególny wzrost w 2014 roku liczby osób bezdomnych przebywających w Integracyjnym Domu dla Bezdomnych wynika z oddania do użytku dwóch filii: dla samotnych kobiet oraz dla rodzin z dziećmi. Filiami Integracyjnego Domu dla Bezdomnych są również:

- cztery mieszkania przejściowe, jako alternatywne rozwiązanie dla rodzin znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji mieszkaniowej m. in. samotnych matek, które samowolnie zajmowały mieszkania, nie mogąc się w następstwie ubiegać o lokal socjalny. Pobyt w mieszkaniu przejściowym podobnie jak w IDdB następuje na podstawie decyzji administracyjnej do czasu otrzymania lokalu socjalnego,
- ogrzewalnia dla bezdomnych, funkcjonująca, jako placówka interwencyjna wyłącznie w okresie zimowym, mająca na celu zabezpieczenie osób bezdomnych, które z różnych przyczyn nie przebywają w schroniskach dla bezdomnych, najczęściej na skutek nieprzestrzegania regulaminu organizacyjnego. Celem wsparcia jest zapobieganie sytuacji zagrożenia życia i zdrowia osób bezdomnych w okresie zimowym,
- mieszkanie przejściowe typu rotacyjnego, funkcjonujące dla bezdomnych mężczyzn, jako element pracy przygotowujący osoby bezdomne do samodzielności życiowej. Mieszkanie jest efektem zakończonego 31.03.2014 r. projektu konkursowego pn. „Samodzielni!”.

Na terenie Wałbrzycha funkcjonują jeszcze dwie placówki zapewniające przede wszystkim schronienie dla osób spoza terenu Gminy Wałbrzych, tj. Ośrodek pomocy bliźniemu „Markot” oraz Dom Pomocy „Słoneczny”.

Nazwa i adres placówki	Podmiot prowadzący	Ilość miejsc
Integracyjny Dom dla Bezdomnych dla samotnych mężczyzn, ul. Pocztowa 22	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	60
filia dla samotnych kobiet, ul. Ogrodowa 2a	MOPS	30
filia dla rodzin z dziećmi, ul. Ogrodowa 2a	MOPS	dla 10 rodzin z dziećmi
mieszkania przejściowe dla rodzin wielodzietnych.	MOPS	dla 4 rodzin z dziećmi
ogrzewalnia, ul. Moniuszki 106	MOPS	30
mieszkanie rotacyjne, ul. Piotra Skargi 12/3	MOPS	4
Ośrodek Pomocy Bliźniemu Markot, ul. Moniuszki 109	Stowarzyszenie Monar	50
Dom Pomocy Słoneczny, Fundacji Tarkowskich Herb u Klamry ul. Internatowa 1	Fundacja Tarkowskich Herbu Klamry	80

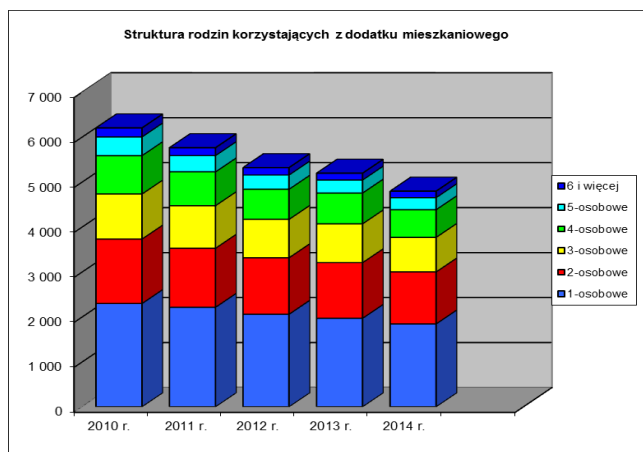
Wsparcie w formie dodatków mieszkaniowych

Na przestrzeni lat 2010-2014 odnotowuje się dalsze zmniejszanie się ilości złożonych wniosków o przyznanie dodatku mieszkaniowego z 6 871 w 2010 roku do 5 219 w 2014 roku. Spowodowane to było najczęściej niepłaceniem na bieżąco należności za zajmowany lokal oraz z efektami systematycznych kontroli dotyczącej zgodności złożonego oświadczenia o sytuacji majątkowej ze stanem rzeczywistym. Liczbę złożonych wniosków i wartość wypłaconych dodatków mieszkaniowych wg stanu na 31 grudnia ilustruje poniższa tabela.

Wartości Rok	Liczba wniosków złożonych	Wartość wypłaconych dodatków
2010	6 871	6 721 613
2011	6 356	7 009 850
2012	5 841	5 533 400
2013	5 690	5 120 592
2014	5 219	5 252 262

Mimo zmniejszania się liczby wypłaconych dodatków mieszkaniowych, zwiększyły się kwoty wypłaconych dodatków. O dodatek mieszkaniowy ubiegają się przede wszystkim osoby samotne, starsze, rodzice samotnie wychowujący dzieci i rodziny w gospodarstwach wieloosobowych, bardzo często korzystający z innym form pomocy społecznej. Strukturę rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego przedstawia poniższy wykres.

Najwyższy dodatek mieszkaniowy zmniejszył się z 914 zł w 2010 roku do 641 zł w 2014 roku, natomiast najniższy dodatek wzrósł z 14 zł w 2010 do 17 zł w 2014 roku. Średni dodatek mieszkaniowy nieznacznie się zmniejszył ze 177 zł w 2010 roku do 174 zł w 2014 roku.

Wysokość wypłacanego dodatku mieszkaniowego w latach 2010 -2014.

	2010	2011	2012	2013	2014
Najwyższy dodatek	914	867	589	589	641
Najniższy dodatek	14	15	16	16	17
Średni dodatek	177	182	169	176	174

Dodatki energetyczne

Od 1 stycznia 2014 r. zgodnie z delegacją ustawy Prawo energetyczne (Dz.U z 2013r., poz. 984), osoby otrzymujące dodatek mieszkaniowy mają prawo ubiegać się o przyznanie zryczałtowanego dodatku energetycznego. Dodatek energetyczny przyznaje się w drodze decyzji, na wniosek odbiorcy wrażliwego energii elektrycznej, przez którego rozumie się osobę, której przyznano dodatek mieszkaniowy, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej.

Wypłata dodatku energetycznego jest zadaniem z zakresu administracji rządowej. Dodatek energetyczny wypłacają gminy, które otrzymują dotacje celowe z budżetu państwa na finansowanie wypłat dodatku energetycznego, w granicach kwot określonych na ten cel w ustawie budżetowej. Zestawienie ilości dodatków energetycznych oraz kwota dodatków energetycznych wypłaconych w 2014 roku ilustruje poniższa tabela.

Stawka dodatków energetycznych w 2014 r.	Ilość osób w gospodarstwie domowym	Ilość dodatków energetycznych wypłaconych na podstawie wydanych decyzji w 2014 r.	Kwota dodatków energetycznych wypłaconych w 2014 r.
11,36	1	1 650	18 757
15,77	od 2 do 4	2 186	24 473

18,93	5 i więcej	345	6 530
X	X	4 181	59761,3

Zważywszy na sytuację społeczno- gospodarczą należy zauważyć, że skala ubóstwa i bezdomności w perspektywie do 2020 roku może wzrastać, stąd konieczne są działania uprzedzające tę sytuację, oczywiście w tych przypadkach, w których jest to możliwe, m.in. poprzez projekty oddłużeniowe i naukę gospodarowania zasobami finansowymi. W najbliższych latach należy upowszechniać aktywne formy pomocy społecznej m.in. poprzez rozwój kontraktów socjalnych, jako instrumentów zmuszających klientów do nieustannego poszukiwania wyjścia z trudnej sytuacji życiowej. W sytuacjach, w których osoby już znajdują się w stanie bezdomności należy poprzez właściwie skonstruowane zaplecze infrastrukturalne minimalizować skutki tej sytuacji i poprzez właściwie realizowaną pracę socjalną i poradnictwo doprowadzić do usamodzielnienia, czyli wyjścia ze stanu bezdomności. Zmieniający się wymiar ubóstwa i bezdomności winien skutkować także rozwojem pracy socjalnej realizowanej bezpośrednio na ulicy, w środowisku, w którym może przybywać, w najbliższych latach, ubogich i bezdomnych.

Analiza sytuacji mieszkaniowej wskazuje wprawdzie na rosnącą liczbę oddawanych mieszkań socjalnych, a także komunalnych, jednak problemem pozostają rodziny eksmitowane bez wskazania przez sąd prawa do lokalu socjalnego. Najczęściej są to rodziny korzystające z pomocy społecznej lub posiadające niewielki dochód. Dlatego, kontynuując prowadzoną przez gminę politykę modernizowania mieszkań, oddawania do użytku mieszkań socjalnych oraz budowy nowych mieszkań komunalnych, w ciągu najbliższych lat uwaga gminy winna skupiać się na tworzeniu dla bezdomnych mniejszych form pomocy: mieszkań chronionych i ośrodków wsparcia.

5. Uzależnienia.

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ocenia szacunkowo wielkość populacji, która może być dotknięta problemami alkoholowymi:

Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

Nazwa populacji	Procent populacji	w Polsce 38,6 mln	w Wałbrzychu 116 691 mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2 334 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4 668 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4 668 osób

Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2 - 2,5 mln	5 834-8 168 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	Razem ok. 2 mln osób dorosłych i dzieci	ok. 6 224 osoby dorosłe i dzieci

Źródło: Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warszawie.

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- a) jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji),
- b) jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzoru picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Należy jednak zauważyć, że rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach (powyżej) różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, oraz realizowanych badań.

Zjawisko używania środków psychoaktywnych przez młodzież wałbrzyskich szkół podstawowych i gimnazjalnych było przedmiotem badań przeprowadzonych w roku 2014 przez Stowarzyszenie Producentów i Dziennikarzy Radiowych „Młodzi i substancje psychoaktywne”. W raporcie wyniki badań ankietowych przedstawiono w oparciu dane empiryczne pozyskane z Wałbrzycha oraz w zestawieniach porównano je z danymi ogólnopolskimi.

Po pierwszego papierosa sięga **15%** uczniów i **6%** uczennic szkoły podstawowej. Z kolei spośród uczniów szkół gimnazjalnych po papierosa sięga już **35%** chłopców i **33%** dziewcząt. Badani najczęściej sięgają po papierosa w wieku 11-12 lat, czyli w momencie kończenia edukacji na poziomie szkoły podstawowej oraz w wieku 12-13 lat - w momencie nauki na poziomie szkoły gimnazjalnej.

Porównując odpowiedzi badanych na pytanie o częstotliwość palenia papierosów z pytaniem o opinię na temat powszechności tego zjawiska wśród rówieśników badanych uczniów można powiedzieć, że opinia o tym, że rówieśnicy palą papierosy jest bardziej powszechna niż samo palenie papierosów przez respondentów. Dotyczy to zarówno uczniów szkoły podstawowej, jak i gimnazjum. Spośród uczniów szkoły podstawowej pali papierosy **5%** chłopców i **2%** dziewcząt, natomiast wśród gimnazjalistów można spotkać **19%** chłopców i **18%** dziewcząt. Co jedenasty uczeń szkoły podstawowej i co trzeci uczeń gimnazjum jest przekonany, że spośród jego rówieśników przynajmniej połowa pali papierosy przynajmniej raz w miesiącu.

Badani uczniowie wykazują się brakiem wiedzy na temat szkodliwości alkoholu spożywanego okazjonalnie, jak i nałogowo. Stosunkowo mało uczniów szkół podstawowych podziela opinię, że łatwo jest się uzależnić od alkoholu (chłopcy – **63%**, dziewczęta – **70%**). Spośród badanych prawie trzy czwarte chłopców (**72%**) i dziewcząt (**75%**) uznaje małą szkodliwość związaną ze sporadycznym spożywaniem alkoholu. Na duże ryzyko wskazuje zaledwie, co ósmy badany uczeń (chłopcy – **15%**, dziewczęta – **13%**).

Inaczej przedstawiają się opinie badanych dotyczące nałogowego spożywania alkoholu. Spośród badanych **90%** dziewcząt i **82%** chłopców wskazuje na duże ryzyko związane z nałogowym spożywaniem alkoholu. Uczniowie szkół podstawowych częściej sięgali po alkohol niż po papierosa. Można to dostrzec zarówno wśród chłopców jak i

dziewczynek, chociaż po alkohol częściej sięgają chłopcy (**33%**) niż dziewczęta (**23%**). W grupie gimnazjalistów zjawisko spożywania alkoholu dosyć powszechne. Chłopcy częściej niż dziewczęta sięgnęli po alkohol jeszcze w okresie szkoły podstawowej (odpowiednio 11lat lub mniej: **18%**, **12%**).

Spośród tych uczniów szkoły podstawowej, którzy próbowali kiedykolwiek alkoholu **17%** chłopców i **13%** dziewcząt zostało poczęstowanych przez rodziców. Podobne wyniki odnotowano w grupie uczniów gimnazjum (chłopcy – **17%**, dziewczęta – **18%**), chociaż w tej grupie można spotkać tych, których poczęstowali koledzy lub koleżanki (chłopcy – **21%**, dziewczęta – **24%**). Najczęściej spożywanym alkoholem przez uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum jest piwo, gdyż jest to alkohol, co, do którego badani są przekonani, że nie będą mieli większych problemów z jego zakupem. Badani gimnazjaliści częściej są przekonani, że nie kupią wódki, niż pozostałych trunków.

Do częstego spożywania przyznaje się, co czwarty gimnazjalista (chłopcy - **25%**, dziewczęta - **24%**). Zarówno wśród uczniów szkół podstawowych, jak i gimnazjum większe jest przekonanie o spożywaniu alkoholu w grupie rówieśniczej niż realne spożycie alkoholu. Może to powodować duże niebezpieczeństwo, gdyż uczniowie gimnazjum mają nierealne wyobrażenie swojej grupy odniesienia, dzięki temu dążenie do akceptacji społecznej może motywować młodych do sięgnięcia po alkohol.

Badani uczniowie szkół podstawowych w zdecydowanej większości wskazywali, że osoba pijana może łatwo ulec wypadkowi (chłopcy – **64%**, dziewczęta - **67%**). Mniej więcej trzech na ośmiu badanych odpowiedziało, że osoba pijana może uczestniczyć w bójce (chłopcy – **37%**, dziewczęta **38%**), a prawie, co trzeci badany zwrócił uwagę, że osoba pijana może popełnić przestępstwo (chłopcy i dziewczęta – **31%**). Spośród badanych niemalże, co piąty podkreślił fakt, że osoba pijana może zostać okradziona (chłopcy – **19%**, dziewczęta – **18%**).

Wprawdzie nie można jeszcze mówić o występowaniu zjawiska spożywania alkoholu w wymiarze masowym, to niepokojący jest fakt częstego upijania się młodych ludzi zwłaszcza, że niemalże połowa badanych jest przekonana o łatwej dostępności jakiegokolwiek trunku. Pośród badanych niemalże, co piąty (**19%**) chłopiec i co szósta dziewczynka (**15%**) kupiła dla siebie kiedykolwiek alkohol, a co ósmy chłopiec i co dziesiąta dziewczynka (**10%**) zrobiła to w ciągu ostatnich 30 dni.

Można mówić o kształtującym się problemie związanym z dostępnością marihuany wśród gimnazjalistów. Dostępność marihuany, substancji zakazanej w Polsce, jest wśród gimnazjalistów prawie taka sama jak dostępność papierosów, powszechnie dostępnych, a zakazanych tylko dla osób do 18 roku życia. Spośród badanych respondentów **28%** chłopców i tyle samo dziewcząt przyznało się, że zdobycie marihuany byłoby dla nich łatwe lub bardzo łatwe. Jakkolwiek **85%** chłopców i **89%** dziewcząt nigdy nie próbowało zażyć marihuany, to pozostali pierwszy kontakt z marihuaną mieli najczęściej w wieku 14 lat.

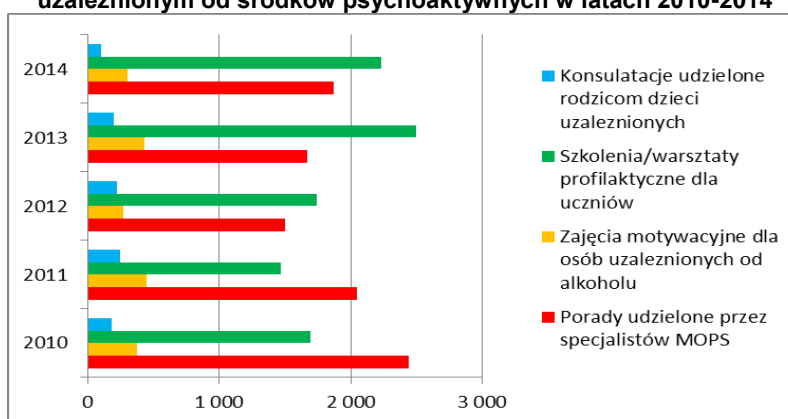
Wśród gimnazjalistów pierwszy kontakt z marihuaną odbywa się zazwyczaj za pośrednictwem kolegów i koleżanek (chłopcy – **9%**, dziewczęta **8%**), chociaż spośród tych uczniów, którzy kiedykolwiek spróbowali marihuany **33%** chłopców i **27%** dziewcząt nie pamięta, kiedy to miało miejsce. Co jedenasty chłopiec (**9%**) i co czternasta dziewczynka (**7%**) przyznaje się do zapalenia marihuany w ciągu ostatniego roku, spośród nich **40%** chłopców i **27%** dziewcząt zapaliło ją w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem ankietowym. Spośród badanych **12%** chłopców i **15%** dziewcząt jest przekonanych, że wśród ich rówieśników ponad połowa już miała kontakt z marihuaną, a prawie, co trzeci gimnazjalista jest w stanie wskazać miejsca, w których można nabyć marihuanę.

Gimnazjaliści wiedzą gdzie najłatwiej kupić dopalacze i są przekonani, że poradzą sobie z ich zakupem. Zdobyć dopalacze byłoby łatwe dla dwóch spośród siedmiu chłopców (28%) oraz prawie, dla co trzeciej dziewczynki (30%). Spośród badanych gimnazjalistów 9% chłopców i 6% dziewcząt przyznało się do zażycia dopalaczy, spośród których 22% chłopców i 17% dziewcząt zażyło dopalacze jeszcze przed ukończeniem 11 roku życia i tyle samo w wieku 11 – 13 lat. Co trzecia osoba, która kiedykolwiek spróbowała dopalaczy, została nimi poczęstowana. Spośród gimnazjalistów, którzy w ogóle zażywają dopalaczy duża część z nich zażywa je, co najmniej od roku i można tutaj mówić o regularności.

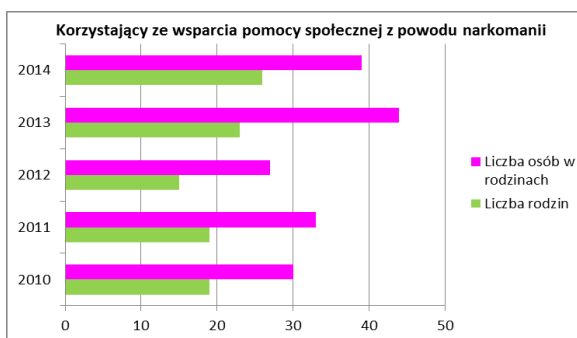
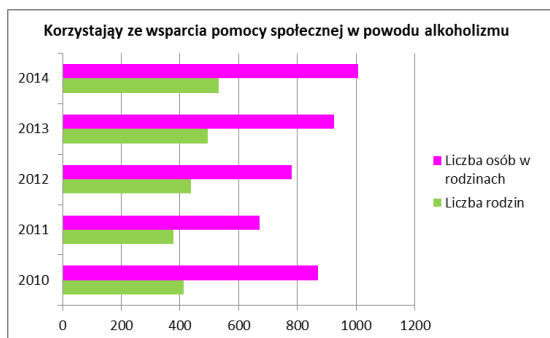
Przeciwdziałanie uzależnieniom.

Działania z zakresy przeciwdziałania uzależnieniom prowadzone są przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Centrum Aktywności Lokalnej oraz w Centrum Integracji Rodziny. Prowadzonych jest wiele form pomocy takich jak: grupy motywacyjne dla osób z problemem alkoholowym, punkt konsultacyjny dla rodziców dzieci uzależnionych od narkotyków i sięgających po środki odurzające, porady udzielane przez specjalistów, a także działania profilaktyczne w szkołach.

Liczba osób uczestniczących w wybranych formach pomocy realizowanych przez MOPS osobom uzależnionym od środków psychoaktywnych w latach 2010-2014

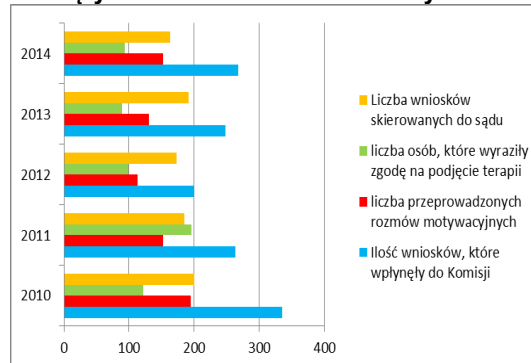
Ze wsparcia pomocy społecznej korzystało w 2014 roku 10,4% osób z problemem alkoholowym, 7,9% w 2010 roku, oraz 0,51% osób z problemem narkomanii, 0,36% w 2010 roku. Osoby te są kierowane do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz do udziału w grupach motywacyjnych dla osób z problemem alkoholowym.

Zgodne z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w Wałbrzychu działa Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która ma za zadanie inicjować działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów

alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu oraz podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego.

Działania Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wałbrzychu w latach 2010 - 2014

Nadużywanie środków psychoaktywnych i uzależnienie od nich nadal stanowią dotkliwy problem dla wielu rodzin w Wałbrzychu. Władze miasta, przy wsparciu instytucji różnego szczebla oraz licznych organizacji pozarządowych, dokładają starań, aby tego rodzaju problemy mieszkańców mogły być rozwiązywane w sposób kompleksowy.

Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach miasta różnią się od faktycznego stanu (tylko część mieszkańców mających problem z nadużywaniem środków psychoaktywnych sięga po profesjonalną pomoc). Najlepiej widać to w sferze odczuć mieszkańców Wałbrzycha, którzy bardzo często wskazują na alkoholizm, czy narkomanię, jako poważny problem społeczny. Uzależnieniom towarzyszy często ubóstwo i bezrobocie.

Szeroka współpraca instytucji samorządowych i pozarządowych podnosi skuteczność funkcjonowania systemu działającego na rzecz rozwiązywania kwestii uzależnień. Obecność profilaktyki w szkołach, dobrze funkcjonującego lecznictwa odwykowego oraz wielu wyspecjalizowanych organizacji pozarządowych i kościelnych stwarzają szansę na sukcesywne ograniczanie rozmiarów i dotkliwości problemów związanych z uzależnieniami.

W perspektywie 2020 roku, o ile sama skala uzależnień może nie ulegać specjalnym zmianom, o tyle dzięki działalności informacyjnej i promocyjnej realizowanej przez samorząd lokalny i projekty ogólnokrajowe, należy założyć wzrost świadomości mieszkańców miasta w zakresie uzależnień. Obniżający się natomiast wiek inicjacji alkoholowej wśród dzieci i młodzieży sprawia, że grupa ta winna być objęta szczególnym oddziaływaniem profilaktycznym i leczniczym. Sytuacja ta może skutkować zwiększonym zapotrzebowaniem na infrastrukturę leczniczą i odwykową. W kontekście ww. działań ważne na najbliższe lata są nie tylko programy profilaktyczne związane z przeciwdziałaniem zażywaniu alkoholu, ale także narkotyków a w sytuacji obniżenia wieku inicjacji seksualnej także profilaktyka HIV/AIDS.

6. Przemoc w rodzinie.

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizują w gminie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Straż Miejska, oraz organizacje pozarządowe. Na terenie miasta działają placówki o charakterze konsultacyjno-interwencyjnym, punkty konsultacyjne, ośrodki wsparcia. Prowadzone są również programy korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie. Schronienia oraz wsparcie dla ofiar przemocy w rodzinie

udziela Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia i Interwencji Kryzysowej działającym początkowo w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie a od 2013 roku jest samodzielną jednostką Gminy Wałbrzych. Szczegółowe dane dotyczące pobytów w tych placówkach, zawierają poniższe tabele.

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Rok	Liczba osób korzystających z hostelu	Liczba osób korzystających z porad ambulatoryjnych	Razem
2010	152	117	269
2011	121	111	232
2012	127	60	187
2013	155	65	220
2014	116	83	199
Razem	671	436	1 107

Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Rok	Liczba osób korzystających z hostelu	Liczba osób korzystających z porad ambulatoryjnych	Razem
2010	22	147	169
2011	46	166	212
2012	17	92	109
2013	107	150	257
2014	56	58	114
Razem	248	613	861

Od wielu lat, w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej działa system wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie zlokalizowany w Centrum Aktywności Lokalnej oraz w Centrum Integracji Rodziny. Szczegółowe dane w tym zakresie wykazano w poniższej tabeli. W ramach systemu prowadzone jest również poradnictwo pedagogiczne, psychologiczne i terapeutyczne.

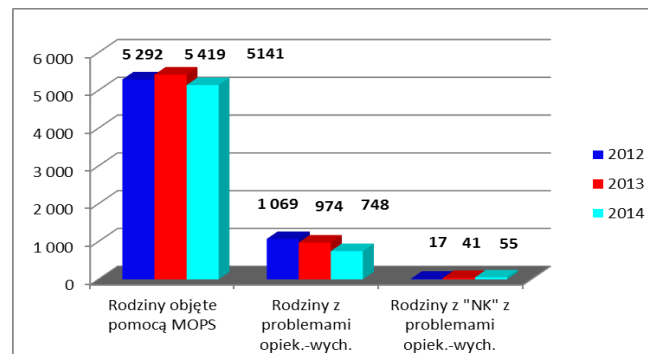
	2010	2011	2012	2013	2014
Punkty konsultacyjne dla ofiar przemocy w rodzinie	8	9	9	6	1
Telefony zaufania dla ofiar przemocy w rodzinie	1	1	2	2	
Schroniska/ hotele dla ofiar przemocy w rodzinie	2	1	1	1	1
Ośrodki interwencji kryzysowej dla ofiar przemocy	1	1	1	1	1
Ośrodki wsparcia dla rodzin z problemem przemocy	0	0	1	1	1
Interdyscyplinarne zespoły ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie	0	1	1	1	1
Interdyscyplinarne zespoły ds. przeciwdziałania przemocy wobec dzieci	1	0	2	2	1
Programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie	0	1	1	2	1

Od 2011 roku działa Interdyscyplinarne Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W jego skład wchodzi przedstawiciele instytucji i organizacji zajmujących się

przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz pomocą ofiarom przemocy w rodzinie. Jak ilustruje poniższa tabela ilość założonych „Niebieskich Kart” składanych do Zespołu Interdyscyplinarnego systematycznie wzrasta. Najwięcej „Niebieskich Kart”. Największą ich ilość składają funkcjonariusze Policji a następnie pracownicy socjalni oraz specjaliści Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Rok	Liczba założonych Niebieskich Kart	Liczba powołanych grup roboczych	Liczba spotkań grup roboczych
2011	48	48	97
2012	162	162	480
2013	186	186	434
2014	262	262	933

Poniższy wykres ilustruje stosunek liczby rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, objętych pomocą MOPS, w których zastosowano procedurę „Niebieskie Karty”.

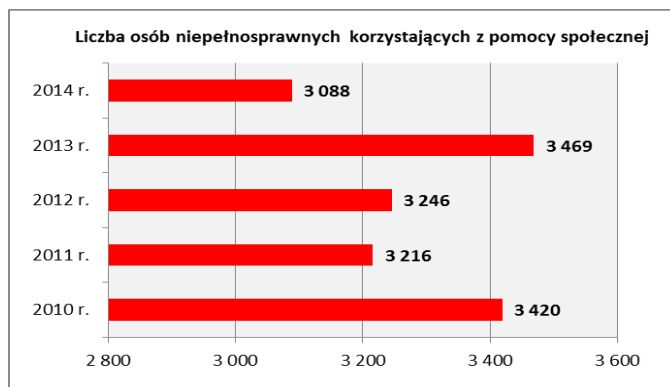

Analizując kwestie przemocy w rodzinie, wydaje się, że o ile jej poziom nie będzie w najbliższych latach wzrastał, to wraz ze wzrostem świadomości społecznej, coraz więcej przypadków przemocy będzie ulegało ujawnieniu. W związku z powyższym instytucje samorządu lokalnego muszą wykazać aktywność w przychodzeniu z pomocą zarówno ofiarom przemocy jak i poprzez stosowne programy psychologiczne jej sprawcom.

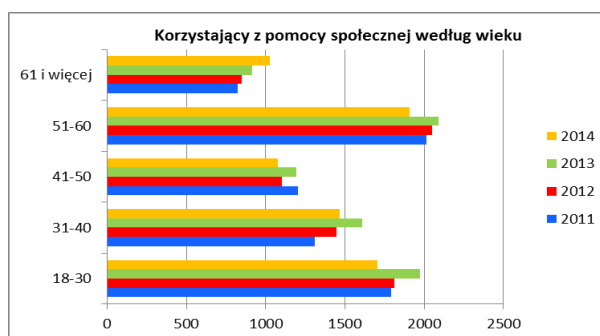
7. Starzenie się społeczeństwa i niepełnosprawność

Zmniejszyła się wprawdzie w 2014 roku liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej, jednak w tej grupie zwiększa się liczba osób pozbawionych możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania ze względu na samotność i brak opieki rodziny. Dominują tu osoby nie mające dzieci lub najbliższych krewnych – często dzieci wyjeżdżają za granicę pozostawiając swoich rodziców bez opieki.

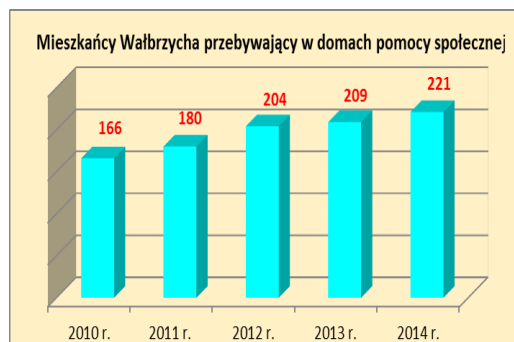
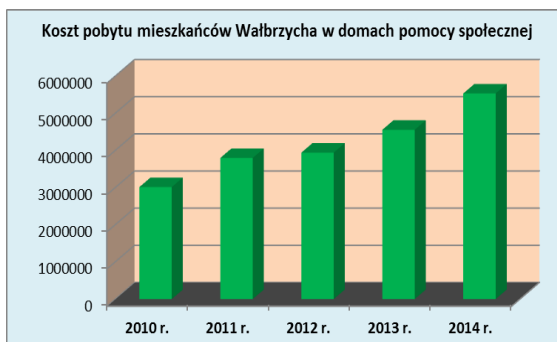
Z 419 w 2010 roku do 330 w 2014 roku zmniejszyła się liczba osób, u których sprawowane są usługi opiekuńcze, natomiast nie zmalała kwota środków wydatkowanych na ten cel, gdyż wzrasta jednostkowy koszt godziny usługi. W 2014 roku koszt usług opiekuńczych wynosił 10 zł za 1 godz. zarówno w dni robocze jak i w dni świąteczne.

Struktura korzystających z pomocy społecznej według wieku

Wyszczeg.	2011		2012		2013		2014	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
18-30	1 794	16,6	1 812	16,6	1 974	16,9	1 703	15,9
31-40	1 312	12,3	1 448	13,3	1 607	13,8	1 467	13,7
41-50	1 204	9,5	1 102	10,1	1 196	10,3	1 077	10,1
51-60	2 012	18,6	2 051	18,8	2 091	18,1	1 909	17,9
61 i więcej	823	7,6	847	7,8	914	7,9	1 024	9,6

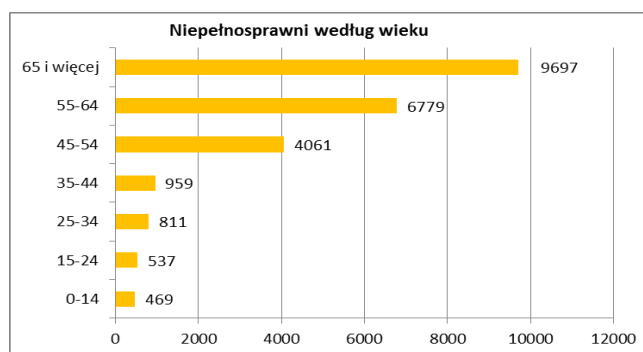
Corocznie wzrasta liczba osób wymagających całodobowej opieki i skierowania do Domów Pomocy Społecznej. W roku 2010 dopłacano do kosztów pobytu w Domach Pomocy Społecznej 166 osobom z Wałbrzycha, natomiast w 2014 roku - 221 osobom. Wydatki na pobyt mieszkańców Wałbrzycha wzrastają sukcesywnie ze względu na coroczny wzrost kosztów pobytu w domach pomocy społecznej, jak również z powodu umieszczania w nich osób o niskich dochodach.

Dostrzegane problemy społeczne wymagają podejmowania wszechstronnych działań w celu przeciwdziałania sytuacjom krytycznym w życiu jednostek i zbiorowości, poprawy ich warunków bytowych oraz wyrównywania różnic socjalnych w wielu obszarach aktywności społecznej. Wskazują, że mimo ogólnego wzrostu poziomu dochodów i wydatków, corocznie duży odsetek ludności znajduje się poniżej granic ubóstwa – zarówno opartych na miarach absolutnych, jak również relatywnych. Oznacza to, że zwiększa się stopień zróżnicowania dochodowego w społeczeństwie, a dużo rodzin nie jest w stanie zaspokoić swoich podstawowych potrzeb. Brak możliwości zaspokojenia kolejnych potrzeb powoduje drastyczny spadek poziomu życia rodziny i może powodować powstawanie innych niekorzystnych zjawisk: osłabienia więzi rodzinnych, alkoholizm, przemoc w rodzinie, bezdomność, przestępczość. Warto zauważyć, że ponad połowa klientów pomocy społecznej to osoby długotrwale korzystające ze wsparcia.

Niepełnosprawność

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego z Powszechnego Spisu Ludności na koniec 2011 roku w Wałbrzychu zamieszkiwało 23 308 osób w wieku 14 lat i więcej z niepełnosprawnością. Szczegółowe dane statystyczne w tym zakresie zawierają wykresy i tabela.

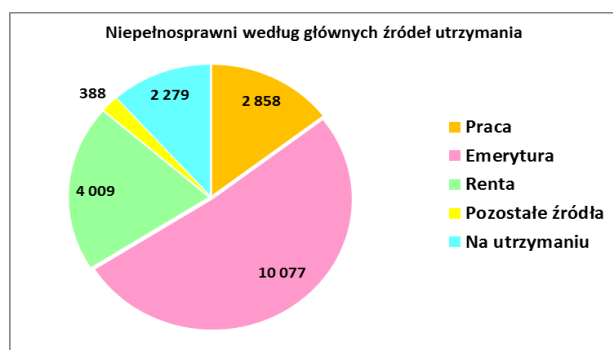

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011.

Niepełnosprawni w Wałbrzychu według kategorii niepełnosprawności i płci w 2011 roku

Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Niepełnosprawni prawnie			Niepełnosprawni biologicznie		
			razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
23 380	10 071	13 327	17 720	8 026	9 694	5 588	2 045	3 543

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011.

Źródło: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011.

W Wałbrzychu działa Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, który orzeka na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego albo, za ich zgodą na wniosek ośrodka pomocy społecznej. Orzeczenie zespołu, poza ustaleniem niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności stanowi także podstawę do przyznania ulg i uprawnień dla osób niepełnosprawnych m.in. w formie:

- szkoleń, stażu, prac interwencyjnych, przygotowania zawodowego dorosłych, badań lekarskich lub psychologicznych, studiów podyplomowych,
- środków PFRON na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,
- uprawnienia do niepodejmowania pracy w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych,
- dodatkowego urlopu wypoczynkowego w wymiarze 10 dni roboczych w roku kalendarzowym (dla osób zaliczonych do znacznego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności).

Liczba wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności orzeczeń mieszkańcom Wałbrzycha powyżej 16 roku życia.

Przyczyny niepełnosprawności	2013				2014			
	Stopień niepełnosprawności			Razem 2013	Stopień niepełnosprawności			Razem 2014
	znaczny	umiarkowany	lekki		znaczny	umiarkowany	lekki	
Upośledzenie umysłowe	12	10	2	24	16	15	4	35
Choroby psychiczne	57	95	4	156	62	132	9	203
Zaburzenia głosu, mowy, choroby słuchu	7	23	41	71	13	36	36	85
Choroby narządu wzroku	16	42	51	109	24	27	61	112
Schorzenia narządu ruchu	123	884	232	1 239	170	1 258	221	1 649
Epilepsja	1	16	10	27	3	22	8	33
Choroby układu oddechowego i krążenia	146	373	99	618	168	410	99	677
Choroby układu pokarmowego	49	46	17	112	54	38	14	106
Choroby układu moczowo-płciowego	66	50	5	121	99	61	3	163
Choroby neurologiczne	98	73	16	187	122	95	18	235
Całościowe zaburzenia rozwojowe	24	77	28	129	42	81	30	153
Inne	1	0	1	2	2	1	0	3
Razem	600	1 689	506	2 795	775	2 176	503	3 454

Źródło: Powiatowy Zespół Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu

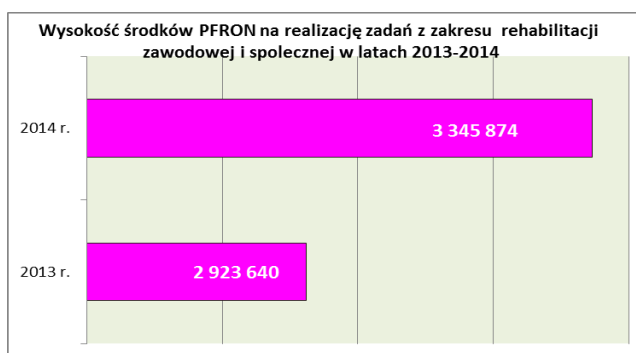
Liczba wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności orzeczeń mieszkańcom Wałbrzycha poniżej 16 roku życia.

Przyczyny niepełnosprawności	2013	2014
Upośledzenie umysłowe	11	24
Choroby psychiczne	24	39
Zaburzenia głosu, mowy, choroby słuchu	8	16
Choroby narządu wzroku	17	16
Schorzenia narządu ruchu	21	16
Epilepsja	23	34
Choroby układu oddechowego i krążenia	15	10
Choroby układu pokarmowego	1	3
Choroby układu moczowo-płciowego	1	3
Choroby neurologiczne	8	13
Całościowe zaburzenia rozwojowe	28	41
Inne	6	8
Razem	163	223

Źródło: Powiatowy Zespół Orzekania o Niepełnosprawności w Wałbrzychu

Wsparcie dla osób niepełnosprawnych – Rehabilitacja społeczna i zawodowa ze środków PFRON

Od 2013 roku Wałbrzych odzyskał prawa miasta powiatowego. Przejęte zostały zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych ujęte w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zadania z tego zakresu realizowane są przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej pochodzą z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Podział środków PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej

L.p	Zadanie	Wykonanie 2013	Wykonanie 2014
1	Dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych	284 546	375 807
2	Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,	389 883	356 660
3	Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki.	80 000	126 310
4	Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.	715 830	1 026 414
	Razem	1 470 259	1 855 201

Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały dofinansowanie z środków PFRON

L.p.		2013		2014	
		Złożone wnioski	Wykonanie	Złożone wnioski	Wykonanie
1	Turnusy rehabilitacyjne	818	333	966	421
2	Sprzęt rehabilitacyjny, ortopedyczny i środki pomocnicze	799	772	792	750
3	Bariery architektoniczne	81	39	74	6
4	Bariery techniczne	5	4	4	1
5	Bariery w komunikowaniu się	31	12	30	3
	Razem	1 734	1 159	1 866	1 219

Gmina Wałbrzych bierze udział w pilotażowym programie „Aktywny samorząd”. Działania przewidziane w programie dają większe możliwości na aktywniejsze włączenie się w działania na rzecz inkluzji społecznej osób niepełnosprawnych. Formy wsparcia przewidziane w programie dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych. Program obejmuje dwa Moduły. Moduł I to likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową poprzez pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B, likwidację barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informatycznym Moduł II to także likwidacja barier w poruszaniu się i utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej. Moduł III to pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym od posiadanego.

W poniższym zestawieniu przedstawiono rodzaje zadań, z jakich mogą skorzystać osoby niepełnosprawne w ramach Programu Aktywny Samorząd a także ilość osób niepełnosprawnych i kwotę środków wydatkowanych w latach 2013 -2015.

	MODUŁ I Likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową					
	2013		2014		2015 (stan na dzień 15.10.15)	
	ilość osób	kwota	ilość osób	Kwota	ilość osób	kwota
Obszar A Likwidacja bariery transportowej						
Pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu,	2	4 802	0	0	0	0
Pomoc w uzyskaniu prawa jazdy	9	10 318	0	0	1	1 102
Obszar B Likwidacja barier w dostępie do uczestnictwa w społeczeństwie informatycznym						
Pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania	12	63 892	11	50 274	0	0
Dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego sprzętu elektronicznego i oprogramowania	5	10 000	1	2 000	0	0
Obszar C Likwidacja barier w poruszaniu się						
Pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,	5	59 409	2	26 717	0	0
Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka	2	2 800	1	1 402	2	4 000

inwalidzkiego o napędzie elektrycznym.						
Pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne.	1	18 200	0	0	0	0
Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny.	0	0	0	0	0	0
Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej.	7	11 472	7	10 415	5	8 519
	Moduł II					
	pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym					
	58	117 402	74	167 130	36	87 647

W Wałbrzychu działają trzy Warsztaty Terapii Zajęciowej, które realizują zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej skierowane osób z niepełnosprawności intelektualną. Warsztaty stwarzają osobom niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacja zadań odbywa się przy zastosowaniu technik terapii zajęciowej zmierzających do rozwijania umiejętności wykonywania czynności życia codziennego i zaradności osobistej oraz psychofizycznych sprawności i umiejętności zawodowych, umożliwiającym uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy.

Nazwa placówki	Liczba osób	Dofinansowanie ze środków PFRON 90% kosztów	Dofinansowanie ze środków własnych Gminy Wałbrzych 10 % kosztów
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Publicznej Szkole Podstawowej Specjalnej Nr 10	30	443 800 zł	49 320 zł
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wałbrzychu	30	443 800 zł	49 320 zł
Warsztat Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Dzieci i Rodzin Zasadniczej Szkoły Zawodowej Specjalnej	30	443 800 zł	49 320 zł
RAZEM	90	1 331 640 zł	147 960 zł

Wsparciem i opieką osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin zajmuje się **Środowiskowy Dom Samopomocy**. Dom jest placówką wsparcia dziennego pobytu dla dzieci, które ukończyły 18 rok życia. Opieką objętych jest 30 osób. W placówce prowadzona jest rehabilitacja społeczna, w szczególności wsparcie i pomoc w rozwijaniu w uczestnikach podstawowych umiejętności niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie. Koszty funkcjonowania ŚDS są finansowane z budżetu państwa oraz częściowo z budżetu gminy.

Od 2014 roku działa w Wałbrzychu nowy Dom Pomocy Społecznej - Dom Seniora „Rusinowa”, w którym przebywa 49 osób starszych i przewlekle somatycznie chorych. W ramach Domu Seniora działa Dzienny Dom Pomocy dla 20 osób przeznaczony dla osób starszych, przy Dziennym Domu Pomocy działa Klub Seniora. Od wielu lat przy ul. Zachodniej w Wałbrzychu działa Dom Pomocy Społecznej prowadzony na zlecenie gminy

Wałbrzych przez zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi przeznaczony dla 48 osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych.

Na terenie Wałbrzycha funkcjonuje 31 organizacji pozarządowych zarówno o zasięgu lokalnym jak i ponadlokalnym, które służą przede wszystkim zapobieganiu wykluczeniu społecznemu tych osób, integracji ze środowiskiem lokalnym, szeroko rozumianej rehabilitacji społecznej, zawodowej i leczniczej. Podejmują szereg cennych inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Wykaz organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych

L.p.	Nazwa organizacji	Adres
1.	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wałbrzychu	ul. Nałkowskiej 4a 58-309 Wałbrzych
2	Dolnośląskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych	ul. Andersa 187 58-304 Wałbrzych
3	Polski Związek Głuchych Koło Terenowe w Wałbrzychu	ul.11 go Listopada 128 58-302 Wałbrzych
4	Polski Związek Niewidomych Okręg Dolnośląski "Koło Wałbrzych" w Wałbrzychu	ul. Moniuszki 2 58-300 Wałbrzych
5	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy	ul. Chrobrego 45 58-300 Wałbrzych
6	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci - Koło Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	ul. Matejki 7 58-300 Wałbrzych
7	Polskie Towarzystwo Opieki Paliatywnej Koło w Wałbrzychu	ul. Krasickiego 8 58 09 Wałbrzych
8	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Okręgowy	ul. Armii Krajowej 42 58-300 Wałbrzych
9	Stowarzyszenie Chorych Wymagających Dializowania	ul. Sokołowskiego 4 58-309 Wałbrzych
10	Polskie Stowarzyszenie Ludzi Cierpiących na Padaczkę	ul. Hetmańska 52/27 58-314 Wałbrzych
11	Wałbrzyskie Stowarzyszenie „Amazonki” - Federacja Polskich Klubów Kobiet po Mastektomii	ul. Sokołowskiego 4 58-309 Wałbrzych
12	Regionalne Stowarzyszenie Osób z Chorobą Parkinsona w Wałbrzychu	ul. Szmida 15 a 58-300 Wałbrzych
13	Wałbrzyskie Stowarzyszenie Osób Specjalnej Troski „Reedukacja”	ul. Broniewskiego 83 58-309 Wałbrzych
14	Polski Czerwony Krzyż – Zarząd Rejonowy	Pl. Magistracki 3a/5 58-300 Wałbrzych
15	Stowarzyszenie „Motyl” na Rzecz Integracji i Aktywności Artystycznej Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej	ul. Brygady Górniczej 9/17 58-304 Wałbrzych
16	Stowarzyszenie Dzieci i Rodzin Zasadniczej Szkoły Zawodowej Specjalnej w Wałbrzychu	ul. Mickiewicza 24 58-300 Wałbrzych
17	Stowarzyszenie „Bez barier”	ul. Palisadowa 48 58-316 Wałbrzych
18	Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia „Pro Femina”	ul. Sokołowskiego 4 58-309 Wałbrzych
19	Stowarzyszenie ” Radość Życia”	ul. Al. Podwale 1 58-316 Wałbrzych
20	Wałbrzyskie Stowarzyszenie Pomocy na Rzecz Rodzin i Osób z Chorobą Alzheimera	ul. Szmida 15a 58-300 Wałbrzych
21	Stowarzyszenie Osób Starszych i Niepełnosprawnych „Mogę Wszystko”	ul. Wałbrzyska 38 58-350 Wałbrzych
22	Stowarzyszenie Pomocy Społecznej ”Sudety”	ul. Gdańska 2 58-300 Wałbrzych
23	Stowarzyszenie Monar Dom dla Bezdomnych i Najuboższych Monar -Markot	ul Moniuszki 109 58-300 Wałbrzych
24	Fundacja na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „FENIKS”	ul. Forteczna 28/35 58-316 Wałbrzych
25	Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Salvator”	ul. Armii Krajowej 4 58-302 Wałbrzych
26	Fundacja PRO BONUM	ul.11 go Listopada 134/9

		58-301 Wałbrzych
27	Sekcja Olimpiad Specjalnych Polska-Dolnośląska "Jeżyki" Wałbrzych	ul. Ogrodowa 5a 58-306 Wałbrzych
28	Klub Sportowy Niepełnosprawnych „Start” Wałbrzych	ul. Komuny Paryskiej 3/8 58-300 Wałbrzych
29	Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka	ul. Wrocławska 115 58-306 Wałbrzych
30	Stowarzyszenie „Ludzie Jana Pawła II”	ul. Szewska 17 58-304 Wałbrzych
31	Związek Sybiraków	al. Wyzwolenia 38 58-300 Wałbrzych
32	Fundacja „Merkury”	ul. Beethovena 10 58-300 Wałbrzych
33	Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów Przedsiębiorstwa Robót Górniczych	ul. Palisadowa 79/28 58-316 Wałbrzych
34	Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych, Koło Śródmieście	al. Wyzwolenia 38 58-300 Wałbrzych
34	Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych, Zarząd Koła Dzielnicy Piaskowa Góra	ul. Broniewskiego 63c 58-309 Wałbrzych
36	Związek Inwalidów Wojennych RP oddział w Wałbrzychu	al. Wyzwolenia 38 58-300 Wałbrzych
37	Dolnośląskie Stowarzyszenie Opieki nad Byłymi Więźniami Politycznymi Więzień	ul. Poznańska 2 58-300 Wałbrzych
38	Związek Represjonowanych Politycznie Żołnierzy Górników Okręgowy Zarząd w Wałbrzychu	Rynek 12 58-300 Wałbrzych
39	Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Zarząd Obwodu w Wałbrzychu	al. Wyzwolenia 22a 58-300 Wałbrzych
40	Wałbrzyskie Koło Polskiego Towarzystwa Stwardnienia Rozsianego Oddział Dolnośląski.	al. Podwale 1 58-316 Wałbrzych
41	Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość – Kombatantkie Koło Powiatu Grodzkiego i Ziemskiego w Wałbrzychu	Al. Wyzwolenia 22a 58-300 Wałbrzych
42	Delegatura Dolnośląskiego Oddziału Okręgowego PCK w Wałbrzychu	ul. Lubelska 1 58-300 Wałbrzych

Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych ma na celu przygotowanie osoby niepełnosprawnej do uzyskania zatrudnienia i wykonywania pracy. W ramach rehabilitacji zawodowej podejmowanych jest szereg działań, które mają na celu pomoc w powrocie osób niepełnosprawnych na rynek pracy. W związku z tym, wprowadzane są również liczne udogodnienia i ulgi w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, a także powoływane są zakłady pracy dla tych osób.

Od 2014 roku działa w Wałbrzychu Zakład Aktywności Zawodowej „Nadzieja” prowadzony przez Stowarzyszenie Dzieci i Rodzin Zasadniczej Szkoły Zawodowej Specjalnej. Zakład zatrudnia 20 osób z niepełnosprawnością intelektualną, prowadzi działalność usługową. Planuje się otwarcie w 2016 roku kolejnego Zakładu Aktywności Zawodowej.

Jak wynika z danych Powiatowego Urzędu Pracy liczba niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędzie wyniosła w 2014 roku 662 osoby i jest znaczny spadek w stosunku do roku 2013. W ramach rehabilitacji zawodowej oferuje się poradnictwo zawodowe, szkolenia zawodowe, zatrudnienie w zakładach pracy chronionej oraz w zakładach aktywności zawodowej.

Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy

Rok	ogółem		w tym z prawem do zasiłku	
	razem	kobiety	razem	kobiety
2013	778	404	184	96
2014	662	332	120	63

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy Wałbrzychu

Zadanie	2013		2014		2015(stan na dzień 15.10.15)	
	Liczba osób	Kwota	Liczba osób	Kwota	Liczba osób	Kwota
Dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej	2	70 000,00	2	70 000,00	2	50 000,00
Wyposażenie stanowiska pracy	1	50 000,00	1	45 906,49	0	0

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

Reasumując, osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą, konieczna jest zatem polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i aktywny udział w społeczeństwie. Sporych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa, oraz budowa dla tej grupy osób systemu wsparcia.

Przy wielości podmiotów oferujących osobom niepełnosprawnym rehabilitację społeczną, zdrowotną i zawodową zachodzi potrzeba zwiększenia koordynacji działań zarówno instytucji samorządowych jak i pozarządowych. Przy zakładanej do 2020 roku wzrastającej liczbie osób niepełnosprawnych należy zadbać o indywidualizację rozwoju dla osób pozostających w wieku aktywności zawodowej i zindywidualizowaną rehabilitację i opiekę dla niepełnosprawnych w wieku poprodukcyjnym.

8. Zaangażowanie obywatelskie

W Wałbrzychu działa 177 organizacji pozarządowych współpracujących z miastem Wałbrzych. Od 2004 roku corocznie przyjmowany i realizowany jest Program Współpracy Miasta Wałbrzycha z Organizacjami Pozarządowymi oraz Innymi Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego. Corocznie prowadzone są konsultacje projektu Programu, który jest zamieszczany na stronach internetowych miasta. Konsultacje są prowadzone między innymi poprzez: zgłaszanie uwag w specjalnej ankiecie zamieszczonej na stronach internetowych Urzędu Miasta, udział w organizowanych spotkaniach konsultacyjnych. Wszystkie zadania przyjęte w Programie Współpracy są zlecane do realizacji w drodze konkursu ofert ogłaszanych Zarządzeniem Prezydenta Miasta Wałbrzycha. Wszystkie ogłaszane konkursy są publikowane na stronie internetowej Miasta Wałbrzycha.

Zarządzeniem Prezydenta Miasta Wałbrzycha powołana została Gminna Rada Działalności Pożytku Publicznego, w skład, której wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego,

Rady Miejskiej Wałbrzycha oraz Prezydenta Miasta Wałbrzycha. Gminna Rada Działalności Pożytku Publicznego została powołana na lata 2015 – 2017.

Celem głównym współpracy organizacji pozarządowych jest wdrażanie zasady partycypacji społecznej i rozwijanie partnerstwa pomiędzy samorządem Miasta a organizacjami pozarządowymi, ukierunkowanego na rozpoznawanie i zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz wzmocnienie aktywności społecznej obywateli. Działania Gminy Wałbrzych oraz działania, jakie podejmuje organizacje pozarządowe powinny się uzupełniać, przyczynić się do rozwoju społeczno-ekonomicznego Gminy oraz lepszego zaspokajania potrzeb mieszkańców regionu. Realizacja zadań zaplanowanych, przy współpracy i wsparciu finansowym oraz pozafinansowym Wałbrzycha, pozwoli na pełne wykorzystanie potencjału tkwiącego w organizacjach i innych podmiotach pozarządowych działających na terenie Wałbrzycha.

III. Analiza SWOT

Planowanie strategiczne posiada swoje specyficzne instrumenty z zakresu analizy strategicznej, które są wykorzystywane do konstrukcji diagnozy w strategii rozwiązywania problemów społecznych. Analiza SWOT jest postępowaniem badawczym spełniającym najważniejsze funkcje diagnostyczne, pozwala na ocenę całości, ale jednocześnie wskazuje na słabe punkty systemu, które z czasem można przełożyć na konkretne rozwiązania. Zakres analizy jest odnoszony zarówno do czynników wewnętrznych jak szeroko rozumianej rzeczywistości zewnętrznej. W procesie tej analizy stosuje się zasadniczo dwa kryteria oceny czynników wpływających na rzeczywistość tj. rodzaj skutku rzeczywistego lub potencjalnego oddziaływania danego czynnika na organizację, oraz szeroko rozumianą lokalizację czynnika względem organizacji, stosując złożone postępowanie dyskryminacyjne uzyskuje się cztery grupy czynników, których pierwsze litery angielskich nazw składają się na nazwę metody, tzn.: mocne (Strengths) i słabe strony organizacji (Weaknesses) oraz szanse (Opportunities) i zagrożenia w jej otoczeniu (Threats). Głównym celem analizy SWOT jest określenie aktualnej i przyszłej pozycji przedmiotu analizy SWOT oraz prognoza strategii postępowania. Zakres czynników, które mają wpływ na przedmiot analizy SWOT jest bardzo szeroki. Z jednej strony są to czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, a z drugiej pozytywne i negatywne. Skuteczna ich identyfikacja jest podstawą analizy SWOT. Pomocnym w celu identyfikacji tych czynników jest schemat dzielący czynniki analizy SWOT na cztery kategorie:

- mocne strony – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację analizowanego obiektu,
- słabe strony – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację analizowanego obiektu,
- szanse – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- zagrożenia - zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ współpraca władz samorządowych z instytucjami i organizacjami na rzecz realizacji programów z zakresu pomocy społecznej, bezrobocia, niepełnosprawności i edukacji, ▪ wykwalifikowana kadra instytucji 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ duży odsetek bezrobotnych na rynku pracy, ▪ bierna postawa świadczeniobiorców w rozwiązywaniu problemów życiowych, ▪ niedostateczne wypełnianie funkcji

i organizacji pracujących na rzecz mieszkańców miasta,

- wystarczająca do potrzeb liczba pracowników socjalnych i asystentów rodziny,
- różnorodność placówek pomocy społecznej,
- dobra organizacja pracy jednostek, organizacyjnych i administracji publicznej,
- umiejętność pozyskiwania środków zewnętrznych,
- doświadczenia w realizacji programów profilaktycznych naprawczych,
- rozwinięte formy pomocy pozafinansowej,
- doświadczenia w zakresie metod pracy z grupami i społecznościami lokalnymi – partnerstwa lokalne, Centrum Aktywności Lokalnej, Centrum Integracji Rodziny, Klub Integracji Społecznej itp.,
- różnorodność form wsparcia dla osób bezrobotnych proponowanych przez PUP, MOPS, UM,
- duży odsetek mieszkańców w wieku produkcyjnym,
- korzystne położenie geograficzne i turystyczne miasta,
- różnorodność sieci szkół, w tym wyższych, dostosowanych do zachodzących zmian demograficznych i potrzeb rynku pracy.

opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców,

- utrzymująca się duża grupa osób i rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem,
- rosnące koszty utrzymania,
- niskie wykształcenie osób bezrobotnych, migracja wykwalifikowanej kadry,
- ograniczone możliwości znalezienia pracy dla osób nisko wykwalifikowanych,
- niewystarczająca liczba lokali socjalnych,
- postępujący proces starzenia się mieszkańców miasta,
- mała liczba placówek wsparcia dziennego dla osób starszych i niepełnosprawnych,

Szanse

- możliwość skutecznego pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych,
- rozbudowa infrastruktury społecznej, domów pomocy społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych, dziennych domów pomocy itp.,
- aktywność społeczeństwa w podejmowaniu działalności gospodarczej oraz samozatrudnienia,
- współpraca władz miasta z instytucjami i organizacjami na rzecz realizacji programów z zakresu pomocy społecznej, osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- działania na rzecz aktywizacji osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji,
- szansa na powstawanie nowych miejsc pracy – Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna,
- podnoszenie skuteczności działania służb i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, eliminowanie źródeł zagrożenia,
- budowanie zintegrowanego systemu wsparcia dziecka i rodziny,
- wspieranie rozwoju i promowania rodzinnej

Zagrożenia

- niekorzystne tendencje demograficzne, zmniejszająca się liczba mieszkańców miasta, ujemna migracja oraz starzenie się mieszkańców miasta,
- trudności w znalezieniu pracy dla osób z niskim poziomem wykształcenia,
- brak ofert pracy dla osób niepełnosprawnych,
- wielopropblemowość w rodzinach korzystających z pomocy społecznej,
- zwiększające się zjawisko przemocy domowej,
- narastanie zjawiska „wyczonej bezradności”,
- niekorzystne dla samorządu miasta przepisy prawne zwiększające zobowiązania gminy wobec jej mieszkańców, bez pokrycia z budżetu państwa.

- pieczy zastępczej,
- podejmowanie działań mających na celu zapobieganie marginalizacji wykluczeniu społecznemu rodzin oraz osób niepełnosprawnych,
- oferowanie dzieciom i młodzieży różnych form spędzania czasu wolnego, budowa placów zabaw,
- rozbudowa infrastruktury kultury, sportu i turystyki – Stara Kopalnia, Aqua Zdrój, Zamek Książ,
- dostęp do nowoczesnych środków komunikowania.

IV. Misja i cele strategiczne, kierunki działań

Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom poprzez ich aktywizację i integrację

Aktualne pozostają problemy utrudniające życie mieszkańcom i zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego:

- trudności z uzyskaniem pracy lub jej utrzymaniem, ze względu na brak lub niskie wykształcenie, brak zawodu lub posiadanie zawodu nieadekwatnego do potrzeb na lokalnym rynku pracy, nieumiejętność poszukiwania zatrudnienia, braku wiary we własne możliwości. Problem ten dotyczy osób po 50 roku życia, mało mobilnych, nadużywających alkoholu, osób niepełnosprawnych, matek samotnie wychowujących dzieci,
- dysfunkcjonalności rodzin, w szczególności rodzin niepełnych i wielodzietnych, nadużywanie alkoholu, w tym także przez kobiety, wywołująca problemy opiekuńczo-wychowawcze, prowadząca do uzależnienia od korzystania z pomocy społecznej,
- niezdolność do samodzielnego funkcjonowania w środowisku, ze względu na brak lub niewystarczającą opiekę rodziny nad osobami niepełnosprawnymi, długotrwale chorymi, starszymi. Zły stan zdrowia powodujący obciążenie budżetu kosztami leczenia i usług opiekuńczych, utrudniony dostęp do świadczeń zdrowotnych,
- problemy mieszkaniowe spowodowane brakiem mieszkań, nie regulowaniem opłat mieszkaniowych, a w związku z tym licznymi wyrokami o zadłużenie za czynsz oraz eksmisjami ze względu na utratę praw do lokali w tym do lokali socjalnych, samowolne zajmowanie lokali, nie opłacanie rachunków za energię, wodę, gaz, powodujące odcięcie dopływu mediów,
- uzależnienia od alkoholu i innych środków, zły stan zdrowia spowodowany ich nadużywaniem, przemoc w rodzinie i inne i sytuacje kryzysowe,
- niedostateczny dostęp do kultury sportu i rekreacji ogółu mieszkańców, brak miejsc do spędzania czasu wolnego przez młodzież i dorosłych, ze względu na utrudniony dostęp do dóbr kultury oraz niskie dochody.

W kierunkach działań wskazuje się na najważniejsze priorytety, na których zamierza skoncentrować się lokalną politykę społeczną:

- **rodzina**, jako grupa pierwotna pełniąca liczne funkcje zarówno wobec swoich uczestników jak i otaczającej ją rzeczywistości społecznej, winna cieszyć się wsparciem w każdym obszarze jej funkcjonowania. Na szczególną uwagę zasługują rodziny niepełne, rodziny wielodzietne, rodziny z osobami niepełnosprawnymi - jako bardzo często żyjące na pograniczu ubóstwa. System pomocy społecznej i system świadczeń rodzinnych musi być szczególnie wyczulony na jej sytuację materialną oraz pojawiającą się w nich przemoc, uzależnienia, problemy opiekuńczo wychowawcze,
- **bezpieczeństwo socjalne m.in. poprzez pracę**, determinującą rozwój kapitału społecznego, wiąże w swoim obszarze znaczeniowym nie tylko konieczność rozwiązywania kwestii bezrobocia, minimalizację ubóstwa, dając podstawę bytu mieszkańcom Wałbrzycha, ale także aktywizację społeczności lokalnej, konieczność przygotowania jej uczestników do zatrudnienia w licznych obszarach wymagających zarówno wykształcenia wyższego jak i zawodowego. Dostosowanie oferty kształcenia do wymogów rynku pracy oznacza nieustanne podnoszenie, jakości kształcenia na wszystkich jego szczeblach, jak również kształtowanie odpowiedniej oferty programowej zarówno dla młodzieży jak i innych grup wiekowych, nie wyłączając także osób starszych,
- **aktywizacja i integracja**, zapewnia całej społeczności spójność, przeciwdziała ekskluzji społecznej prowadzącej do zupełnego zerwania naturalnych więzi we wspólnocie lokalnej. Przeciwdziałanie powstawaniu enklaw biedy, aktywizowanie osób w wieku senioralnym, rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, winno być udziałem nie tylko instytucji miejskich, ale także współdziałających w tym obszarze organizacji pozarządowych. Współdecydowanie o kierunkach rozwoju, zawiązywanie partnerstw, powoływanie do funkcjonowania kolejnych podmiotów ekonomii społecznej, winny w ciągu całego okresu programowania przynieść pożądane efekty,
- **partnerstwo** - oznacza istotną relację instytucji publicznych wobec organizacji pozarządowych. Partnerska realizacja oznacza nie tylko wspólne wykonywanie poszczególnych zadań z obszaru polityki społecznej, ale współdecydowanie o kierunkach jej rozwoju i realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Nieodzowny jest rozwój kapitału społecznego, który warunkuje obywatelską realizację zadań.

Określone cele strategiczne w sposób bezpośredni odwołują się do najważniejszych sformułowań wyrażonych w misji:

- kwestie rodziny ujęte są w pierwszym celu strategicznym,
- kwestie bezpieczeństwa socjalnego ujęto w szeroko formułowanym celu drugim, który łączy w sobie także obszar problemowy związany z integracją społeczną,
- z integracją związana jest także sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych, ale z uwagi na wzrastający zasięg tej kwestii zdecydowano o wyodrębnieniu trzeciego celu strategicznego,
- czwarty cel strategiczny odnosi się do partnerstwa i kształtowania roli organizacji pozarządowych, których rola winna systematycznie wzrastać w obszarze koordynacji i współzarządzania obszarem lokalnej polityki społecznej. W tym obszarze niezwykle ważne jest wzmocnienie kapitału społecznego, umożliwiającego większą aktywność obywateli i przełamywanie trudnych sytuacji życiowych.

Cel strategiczny nr 1: Zintegrowany system wsparcia rodziny i opieki nad dzieckiem

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
1.1 Wspieranie działań służących promowaniu wartości rodziny, wzmacnianie systemu pomocy dziecku i rodzinie pozwalającego na utrzymanie i prawidłowe funkcjonowanie dzieci w rodzinie.			
1.1.1. Edukacja społeczna na rzecz budowania pozytywnego wizerunku rodziny, w tym rodziny wielodzietnej, organizowanie spotkań, konferencji, wystaw.	BKSTiSS, BMiPM, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba zorganizowanych warsztatów i konferencji
1.1.2. Inicjowanie i rozwój różnorodnych form integracji rodziny ze społecznością lokalną (organizowanie festynów, spotkań integracyjnych).	BKSTiSS, BMiPM, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba zorganizowanych imprez, liczba ich uczestników.
1.1.3. Zapewnienie godnych warunków życia dzieciom, w tym dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych, zapobieganie umieszczenia dzieci poza rodziną	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba zrealizowanych programów i liczba

naturalną.			ich uczestników.
1.1.4.Wzmocnienie roli rodziny w procesie wychowywania dziecka i opieki nad osobami starszymi.	MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba projektów i liczba ich uczestników.
1.2.Profilaktyka i wsparcie rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji			
1.2.1. Zapewnienie wsparcia rodzinie w budowie prawidłowych relacji oraz pełnieniu właściwych ról społecznych w szczególności rodzinom wielodzietnym	MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba projektów i liczba ich uczestników
1.2.2.Doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin pozostających w ubóstwie ze względu na niemożność pozyskania pracy lub jej utrzymania	MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba zrealizowanych programów i liczba ich uczestników
1.2.3.Realizacja programu wspierania rodziny m.in. poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • podtrzymywanie kontaktu z rodziną objętą wsparciem; • zapobieganie umieszczaniu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych czy rodzinach zastępczych; • zwiększenie skuteczności działań umożliwiających dzieciom powrót do rodziców naturalnych i monitorowanie ich sytuacji; • podejmowanie działań na rzecz pomocy dzieciom dotkniętym przemocą domową; 	Samorządowe jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba osób objętych pracą socjalną. Liczba realizowanych programów i projektów socjalnych. Liczba dzieci powracających do rodzin naturalnych. Liczba dzieci i rodzin objętych działaniem placówek środowiskowych. Liczba dzieci objętych pomocą z uwagi na przemoc domową.
1.2.4.Udzielanie pomocy dla rodzin z dziećmi poprzez m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży (programy dożywiania i wsparcia rzeczowego, system stypendialny, organizacja wypoczynku letniego i zimowego dla wychowujących się w rodzinach o niskim statusie materialnym); • zwiększenie dostępności zajęć korekcyjno-kompensacyjnych i wyrównawczych dla dzieci i młodzieży z deficytami edukacyjnymi z wykorzystaniem bazy szkół. 	BKSTiSS, BEiW, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba dzieci korzystających z dożywiania. Liczba osób korzystających ze świadczeń rodzinnych. Liczba dzieci korzystających z zajęć kompensacyjno-korekcyjnych. Liczba dzieci korzystających z systemu stypendialnego

1.2.5.Organizowanie przedsięwzięć umożliwiających wspólne spędzanie czasu wolnego.	BKSTiSS, BEiW, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba zorganizowanych imprez i liczba uczestników
1.3. Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi dzieci i młodzieży w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych			
1.3.1.Włączenie rodziców do współpracy z placówkami oświatowymi i wychowawczymi w procesach edukacyjnych i wychowawczych poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie uczestnictwa rodziców w przedsięwzięciach poszczególnych placówek; • zwiększenie dostępności i jakości poradnictwa rodzinnego i pedagogiczno-psychologicznego 	BEiW, MOPS	Na bieżąco	Liczba organizowanych przedsięwzięć. Liczba organizowanych porad psychologicznych, pedagogicznych i terapeutycznych.
1.3.2.Zwiększenie dostępności do istniejących placówek edukacyjnych, kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży.	Instytucje kultury i sportu.	Na bieżąco	Liczba uczestników.
1.3.3.Zapewnienie dzieciom i młodzieży dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (zajęcia pozalekcyjne, kluby sportowe i tematyczne).	Instytucje kultury i sportu. BEiW, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba uczestników organizowanych przedsięwzięć.
1.3.4.Rozwój usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży, w tym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • dokształcanie kadry pedagogicznej w celu podniesienia poziomu i jakości oddziaływań wychowawczych (warsztaty, konferencje); • zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej dla dzieci i młodzieży (baza i kadra), • dokształcanie kadry pomocy społecznej pracującej z rodziną. 	BEiW, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba szkoleń i warsztatów. Liczba uczestników.
1.3.5.Objęcie opieką dziecka poza rodziną biologiczną: <ul style="list-style-type: none"> • rozwój zastępczej pieczy rodzinnej; • minimalizowanie instytucjonalnych form opieki na rzecz rozwoju różnorodnych rodzinnych form opieki zastępczej; 	MOPS, BL,	Na bieżąco	Liczba rodzin zastępczych, Liczba osób usamodzielnianych, Liczba placówek

<ul style="list-style-type: none"> • standaryzacja placówek opiekuńczo-wychowawczych • dążenie do zabezpieczenia w zasobach gminy mieszkań dla wychowanków opuszczających system opieki zastępczej, w tym organizacja mieszkań chronionych. 			<p>spełniających standardy</p> <p>Liczba mieszkań chronionych</p>
1.4. Zapobieganie demoralizacji i uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży.			
1.4.1. Zwiększanie dostępności i jakości szkolnych i pozaszkolnych programów profilaktycznych z uwzględnieniem programów adresowanych do rodziców w zakresie podnoszenia kompetencji wychowawczych.	BEiW, BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	<p>Liczba organizowanych programów.</p> <p>Liczba ich uczestników.</p>
1.4.2. Wspieranie programów i przedsięwzięć profilaktycznych opracowywanych i realizowanych przez młodzież.	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	<p>Liczba organizowanych programów.</p> <p>Liczba ich uczestników.</p>
1.4.3. Podejmowanie działań kontrolnych i interwencyjnych mających na celu ograniczenie dostępności sprzedaży alkoholu i przestrzeganie zakazu jego sprzedaży osobom do 18 roku życia.	BOK, MKRPA,	Na bieżąco	<p>Liczba przeprowadzonych kontroli.</p> <p>Liczba wykrytych nieprawidłowości.</p>
1.4.4. Tworzenie nowych i wspieranie działalności istniejących placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rodzin problemowych (w tym z rodzin zastępczych) oraz tworzenie środowiskowych klubów młodzieżowych.	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe.	Na bieżąco	<p>Liczba placówek wsparcia dziennego,</p> <p>Liczba klubów młodzieżowych.</p>
1.4.5. Rozwój systemu monitorowania bezpieczeństwa m.in. w szkołach, miejscach zgromadzeń dzieci i młodzieży.	BEiW, BBiZK,	Na bieżąco	Liczba wdrożonych rozwiązań technicznych i organizacyjnych
1.5. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie			
1.5.1. Wspieranie osób i rodzin w rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych i problemu przemocy w rodzinie	BKSTiSS, MOPS, SOWiIK	Na bieżąco	Liczba wspieranych rodzin i osób.
1.5.2. Zwiększenie dostępności i skuteczności programów pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, wdrażanie programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie.	BKSTiSS, MOPS, SOWiIK	Na bieżąco	<p>Liczba realizowanych programów.</p> <p>Liczba ich uczestników.</p>
1.5.3. Profesjonalizacja Zespołu			Liczba

Interdyscyplinarnego, rozwijanie i doskonalenie procedur interwencji w sprawach przemocy w rodzinie.	BKSTiSS, MOPS	Na bieżąco	organizowanych szkoleń
1.5.4.Wspieranie działalności lokalnej koalicji osób, służb, instytucji i organizacji pozarządowych służącej przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe.	Na bieżąco	Liczba realizowanych programów
1.5.5.Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.	Wskazani w programie	Na bieżąco	Wskaźniki przyjęte w programie

Cel strategiczny nr 2: Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
1.1. Aktywizacja rynku pracy			
2.1.1.Wspieranie rozwoju gospodarczego wykorzystującego potencjał turystyczny i naukowy Wałbrzycha oraz dogodnego geograficznego położenia miasta.	PUP	Na bieżąco	Liczba nowoutworzonych miejsc pracy w wybranych sektorach
2.1.2. Wspieranie samozatrudnienia i tworzenia nowych miejsc pracy w sektorze mikro i małych przedsiębiorstw	PUP	Na bieżąco	Liczba dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Liczba refundacji na doposażenie/wyposażenie miejsc pracy (formy subsydiowane).
2.1.3.Wspierania powstawania spółdzielni socjalnych.	BKSTiSS, PUP, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba nowopowstałych spółdzielni i liczba ich członków.
2.3.Efektywna i zintegrowana oferta służb zatrudnienia, pomocy społecznej i organizacji pozarządowych			
2.2.1.Systemowa integracja działań służb zatrudnienia i pomocy społecznej w obszarze wykluczenia społecznego.	PUP, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba osób zaktywizowanych w ramach poszczególnych instrumentów
2.2.2.Harmonizacja rynku pracy poprzez rozwój metod i form współpracy Powiatowego Urzędu Pracy z przedsiębiorcami.	PUP, organizacje pracodawców	Na bieżąco	Wskaźnik zawodów deficytowych
2.2.3.Dostosowanie i uelastycznienie oferty Powiatowego Urzędu Pracy do	PUP	Na bieżąco	Liczba osób objętych nowymi formami pracy,

zmieniających się potrzeb na rynku pracy.			liczba projektów.
2.3.Rozwój ekonomii społecznej i innych form na rzecz integracji społecznej			
2.3.1. Podejmowanie działań w celu mobilizowania klientów pomocy społecznej do poszukiwania zatrudnienia i usamodzielniania się (podpisywanie kontraktów socjalnych).	MOPS, PUP, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba zawartych kontraktów socjalnych
2.3.2. Promowanie form zatrudnienia socjalnego oraz innych projektów dla osób zagrożonych i wykluczonych społecznie m.in. spółdzielnie socjalne i zatrudnienie wspierane.	PUP, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba osób objętych zatrudnieniem wspieranym
2.3.3. Rozwój aktywnych form pomocy i integracji społecznej – prowadzenie Klubu Integracji Społecznej na terenie gminy.	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba uczestników programów i KIS
2.3.4. Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.	BKSTiSS, PUP, MOPS, NGO	Na bieżąco	Odsetek osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Liczba osób bezrobotnych objętych poradnictwem i pośrednictwem pracy.
2.3.5. Stosowanie klauzul społecznych w zamówieniach publicznych jako ważnego instrumentu wspierania przedsiębiorczości społecznej	BO-RZP	Na bieżąco	Liczba zamówień publicznych ogółem. Liczba zamówień publicznych, w których zastosowano klauzule społeczne.
2.4. Wsparcie i aktywizacja osób bezdomnych, zagrożonych bezdomnością oraz osób uzależnionych od środków psychoaktywnych.			
2.4.1. Zapobieganie zjawisku bezdomności m.in. poprzez: <ul style="list-style-type: none"> realizację programów aktywizujących społecznie i zawodowo, (kursów, szkoleń, warsztatów, itd.) dla osób zagrożonych bezdomnością; szkolenie osób pracujących z osobami bezdomnymi; systematyczny monitoring problemu bezdomności. 	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba programów aktywizujących i szkoleniowych. Liczba osób objętych programami. Liczba szkoleń.

<p>2.4.2. Rozwój działań osłonowych m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> zapewnienie schronienia, jednego gorącego posiłku dziennie, odzieży, obuwia i innego niezbędnego zaopatrzenia, rozwijanie pracy socjalnej, pomocy psychologicznej i terapeutycznej – pomoc instytucjonalna; łagodzenie skutków bezdomności w okresie jesienno-zimowym; pomoc w uzyskaniu dla bezdomnych osób starszych i niepełnosprawnych zaopatrzenia w niezbędne przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz niezbędny sprzęt rehabilitacyjny. 	<p>BKSTISS, MOPS, organizacje pozarządowe</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Liczba miejsc noclegowych. Liczba osób objętych programem zabezpieczenia w okresie jesienno-zimowym. Liczba osób bezdomnych umieszczonych w DPS, ZOL, ZPL. Liczba osób bezdomnych zaopatrzonych środki ortopedyczne i sprzęt rehabilitacyjny</p>
<p>2.4.3. Realizacja indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności jak forma aktywizacji prowadząca do usamodzielnienia.</p>	<p>MOPS, organizacje pozarządowe</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Liczba osób bezdomnych uczestniczących w programie.</p>
<p>2.4.4. Rozwój i systematyczna modernizacja zasobu mieszkań socjalnych i komunalnych</p>	<p>BL. MZB,</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Liczba oddanych do użytku mieszkań socjalnych i zmodernizowanych.</p>
<p>2.4.5. Przeciwdziałanie utraty lokalu mieszkalnego poprzez realizację m.in. programów oddłużeniowych oraz zajmowania lokali mieszkalnych bez tytułu prawnego.</p>	<p>BL, MZB, MOPS,</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Liczba programów oddłużeniowych. Liczba osób uczestniczących w programach</p>
<p>2.4.6. Zwiększanie dostępności i skuteczności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od środków psychoaktywnych, członków ich rodzin doznających szkód z tego powodu.</p>	<p>BKSTISS, MOPS, MKRPA, organizacje pozarządowe</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Liczba programów. Liczba osób uczestniczących w programach.</p>
<p>2.4.7. Wspieranie działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe i środowiska wzajemnej pomocy, ukierunkowanych na zapobieganie lub zmniejszanie szkód związanych z używaniem środków psychoaktywnych.</p>	<p>BKSTISS, MOPS, MKRPA, organizacje pozarządowe</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Liczba programów i projektów. Liczba osób w nich uczestniczących.</p>
<p>2.4.8. Realizacja gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz gminnego programu przeciwdziałania narkomanii.</p>	<p>Wskazani w programie</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Wskaźniki wskazane w programie</p>
<p>2.4.9. Tworzenie partnerstw działających na rzecz osób bezdomnych i uzależnionych poprzez realizację</p>	<p>BKSTISS, MOPS, organizacje</p>	<p>Na bieżąco</p>	<p>Liczba utworzonych partnerstw. Liczba realizowanych projektów i liczba ich</p>

wspólnych projektów i programów socjalnych.	pozarządowe		uczestników.
---	-------------	--	--------------

Cel strategiczny nr 3: Zintegrowany system wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
3.1. Podniesienie świadomości społecznej w zakresie praw i uprawnień osób niepełnosprawnych			
3.1.1. Upowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych oraz dostępnych formach pomocy za pośrednictwem Internetu i mediów lokalnych (prasa, radio, telewizja kablowa).	Pd/sON, MOPS,	Na bieżąco	Liczba ukazujących się informatorów, ulotek. Liczba ukazujących się publikacji
3.1.2. Upowszechnianie postaw akceptacji i uwrażliwienia na potrzeby osób niepełnosprawnych w środowisku społeczności lokalnej.	Pd/sON, MOPS	Na bieżąco	Liczba spotkań, szkoleń i liczba uczestniczących w nich osób.
3.1.3. Tworzenie warunków do uczestnictwa osób niepełnosprawnych w sporcie, kulturze, rekreacji i turystyce, wspieranie organizatorów imprez dla niepełnosprawnych.	BKSTiSS, Pd/s ON, MOPS,	Na bieżąco	Liczba realizowanych imprez. Liczba uczestników.
3.1.4. Rozwój wolontariatu działającego na rzecz pomocy osobom niepełnosprawnym	MOPS	Na bieżąco	Liczba wolontariuszy
3.1.5. Inicjowanie kontaktów rodzinnych oraz podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania rodziny w sprawowaniu opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi.	MOPS	Na bieżąco	Liczba realizowanych projektów i programów Liczba uczestników
3.1.6. Realizacja gminnego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych.	Wskazani w programie	Na bieżąco	Wskazane w programie
3.2. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do profilaktyki zdrowotnej i rehabilitacji			
3.2.1. Upowszechnianie programów profilaktycznych i prozdrowotnych w tym zapobiegających powstawaniu niepełnosprawności	BKSTiSS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba programów i osób w nich uczestniczących

3.2.2. Poradnictwo w zakresie ustalania stopnia niepełnosprawności, rodzajów ulg i uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym, możliwości uzyskania dofinansowania do różnych form rehabilitacji społecznej i zawodowej.	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba punktów porad. Liczba osób korzystających z poradnictwa
3.2.3. Realizacja wspólnych działań gminy i jej jednostek organizacyjnych z samorządem medycznym oraz placówkami lecznictwa zamkniętego i otwartego na rzecz opieki osobami niepełnosprawnymi.	BKSTiSS, placówki ochrony zdrowia, samorząd lekarski	Na bieżąco	Liczba projektów i programów wspólnie realizowanych. Liczba osób w nich uczestniczących
3.2.4. Praca socjalna w celu ułatwienia kontaktów z placówkami ochrony zdrowia, udzielanie pomocy w korzystaniu z różnych form rehabilitacji leczniczej i społecznej.	MOPS, placówki ochrony zdrowia	Na bieżąco	Liczba udzielonych form pomocy.
3.2.5. Rozwój środowiskowych form wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba form wsparcia i ich rodzaje, liczba uczestniczących w nich osób.
3.3. Zintegrowanie osób niepełnosprawnych ze środowiskiem			
3.3.1 Tworzenie miejsc spotkań dla osób niepełnosprawnych mających za zadanie aktywizację społeczności lokalnych.	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba miejsc spotkań osób niepełnosprawnych. Liczba osób uczęszczających do placówek.
3.3.3. Organizacja integracyjnych wydarzeń kulturalno-oświatowych dostępnych dla osób niepełnosprawnych.	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba organizowanych wydarzeń i osób w nich uczestniczących
3.3.3. Prowadzenie działań integrujących osoby niepełnosprawne poprzez realizację projektów finansowanych z Unii Europejskiej,	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba realizowanych projektów i osób w nich uczestniczących
3.3.4. Realizacja programów oraz prowadzenie działań integrujących ze środowiskiem osoby z obniżoną sprawnością intelektualną	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba realizowanych projektów i osób w nich uczestniczących
3.4. Rozwijanie zróżnicowanych form rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia osób niepełnosprawnych			
2.3.1. Organizowanie szkoleń i kursów dla osób niepełnosprawnych chcących podnieść swoje kwalifikacje zawodowe	PUP	Na bieżąco	Liczba szkoleń i kursów oraz liczba osób w nich

przekwalifikować się zawodowo.			uczestniczących
2.3.2. Promowanie i wspieranie pracodawców w tworzeniu i przystosowaniu stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych.	PUP	Na bieżąco	Liczba stanowisk pracy nowoutworzonych i dostosowanych
2.3.3. Promowanie i wspieranie zatrudnienia wspomaganego w tworzeniu i przystosowaniu stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych.	PUP	Na bieżąco	Liczba osób zatrudnionych w nowoutworzonych i dostosowanych stanowisk pracy
2.3.4. Organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy na rzecz bezrobotnych niepełnosprawnych oraz osób niepełnosprawnych poszukujących pracy	PUP	Na bieżąco	Liczba zorganizowanych usług i wprowadzonych instrumentów rynku pracy
2.3.5. Wspieranie osób niepełnosprawnych w podejmowaniu własnej działalności gospodarczej.	PUP	Na bieżąco	Liczba osób, które podjęły własną działalność gospodarczą
2.3.6. Realizacja projektów i programów na rzecz aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych nieaktywnych zawodowo,	PUP	Na bieżąco	Liczba realizowanych projektów i osób w nich uczestniczących
3.5. Rozwijanie systemu opieki pielęgnacyjnej w środowisku			
3.5.2. Wykonywanie usług opiekuńczych obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczną, pielęgnację oraz zapewnienie kontaktu z otoczeniem.	MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi
3.5.3. Zapewnienie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi dostosowanych do szczególnych potrzeb wynikających ze schorzenia lub niepełnosprawności.	MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi
3.5.6. Uruchomienie środowiskowego domu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi będącego środowiskową formą pomocy służącą utrzymaniu osób z zaburzeniami psychicznymi w ich środowisku oraz pomoc rodzinom tych osób.	BKSTISS, MOPS	Po otrzymaniu środków finansowych z budżetu państwa	Termin uruchomienia domu
3.5.7. Organizowanie opieki wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych	MOPS,		Liczba osób

wymagających pomocy w sprawowaniu codziennych czynności.	organizacje pozarządowe	Na bieżąco	objętych opieką wolontariuszy
--	-------------------------	------------	-------------------------------

Cel strategiczny 4. Zintegrowany system wsparcia i aktywizacja osób starszych.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
4.1. Rozwijanie usług społecznych na rzecz osób starszych.			
4.1.1. Promocja i rozwój środowiskowych form opieki (grupy pomocowe, wsparcia i sąsiedzkie, opiekuńcze usługi domowe).	MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba działań promocyjnych, liczba osób objętych środowiskowymi formami wsparcia
4.1.2. Wykonywanie usług opiekuńczych obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczną, pielęgnację oraz zapewnienie kontaktu z otoczeniem.	MOPS, organizacje pozarządowe,	Na bieżąco	Liczba osób starszych objętych usługami opiekuńczymi
4.1.3. Umieszczanie osób wymagających całodobowej opieki w domach pomocy społecznej oraz w placówkach opiekuńczo-leczniczych i pielęgniarско-leczniczych. Rozwój sieci domów pomocy społecznej.	MOPS, NFZ	Na bieżąco	Liczba osób umieszczonych w poszczególnych formach opieki całodobowej. Termin uruchomienia Domu
4.1.4. Rozwój sieci Dziennych Domów Pomocy Społecznej zapewniających zaspokojenie potrzeb bytowych, podstawowe świadczenia opiekuńcze, terapię zajęciową, pomoc psychologiczną oraz realizację potrzeb kulturalnych, rekreacyjnych, towarzyskich.	BKSTiSS, MOPS,	Na bieżąco	Liczba nowoutworzonych DDP, liczba pensionariuszy
4.1.5. Rozwój wolontariatu działającego na rzecz pomocy osobom starszym.	MOPS	Na bieżąco	Liczba wolontariuszy
4.1.6. Inicjowanie kontaktów rodzinnych oraz podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania rodziny w sprawowaniu opieki nad osobami starszymi.	MOPS	Na bieżąco	Liczba podejmowanych działań.
4.2. Rozwijanie oferty edukacyjnej skierowanej do osób starszych			
4.2.1. Opracowywanie i realizowanie programów edukacyjnych przeciwdziałających wykluczeniu osób starszych, w szczególności e - wykluczeniu	BKSTiSS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba programów i osób w nich uczestniczących

4.2.2. Opracowywanie i realizowanie programów promujących zdrowie wśród seniorów i aktywne spędzanie czasu wolnego	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba realizowanych programów i liczba osób w nich uczestnicząca
4.2.3. Wspieranie działalności uniwersytetu trzeciego wieku, zwiększenie dostępu do jego ofert	BKSTiSS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba osób uczestniczących w Uniwersytecie III Wieku
4.3. Wspieranie aktywności społecznej promującej integrację wewnątrz – i międzypokoleniową			
4.3.1 Wspieranie i promowanie aktywności kulturalnej, fizycznej, turystyczno – rekreacyjnej osób starszych	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba inicjatyw organizowanych dla osób starszych liczba osób w nich uczestniczących
4.3.2. Prowadzenie działań integrujących osoby starsze poprzez realizację projektów finansowanych z Unii Europejskiej,	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba realizowanych projektów i osób w nich uczestniczących
4.3.3. Wspieranie działalności Klubów Seniora. Rozwój sieci tych placówek.	BKSTiSS, MOPS, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba nowych Klubów Seniora. Liczba osób działających w Klubach Seniora.
4.3.4. Organizowanie Senioraliów, jako corocznej imprezy promującej twórczość artystyczną i sportową osób starszych.	BKSTiSS, organizacje pozarządowe	Według ustalonego kalendarza	Liczba organizowanych w trakcie imprezy inicjatyw. Liczba ich uczestników
4.4. Działanie na rzecz partycypacji społecznej osób starszych			
4.4.1. Promowanie aktywnego uczestnictwa osób starszych w organizacjach pozarządowych	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba podejmowanych w tym zakresie inicjatyw
4.4.2. Informowanie środowiska osób starszych o działaniach władz samorządowych w zakresie działań profilaktycznych i prozdrowotnych	Urząd Miejski, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba podejmowanych w tym zakresie inicjatyw
4.4.3. Popularyzowanie udziału osób starszych udziału w konsultowaniu projektów aktów prawa miejscowego	Organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba inicjatyw zakresie popularyzowania zadania
4.4.4. Realizacja zadań wynikających z dokumentu pod nazwą Polityka Senioralna Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2020.	Określone w dokumencie	Zgodnie z harmonogramem działań	Zgodnie ze wskaźnikami zawartymi w dokumencie

Cel strategiczny 5: Partnerstwo na rzecz aktywizacji podmiotów lokalnych oraz aktywności mieszkańców w realizacji zadań społecznych.

Cele operacyjne i kierunki działań	Odpowiedzialny	Termin realizacji	Wskaźnik
5.1. Zwiększenie udziału i roli sektora niepublicznego oraz aktywności mieszkańców w realizacji zadań społecznych			
5.1.1. Wspieranie inicjatyw społecznych podejmowanych przez organizacje pozarządowe oraz środowiska lokalne na rzecz rozwiązywania i zapobiegania problemom społecznym.	Samorząd miasta i jego jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe.	Na bieżąco	Liczba udzielonych dotacji. Liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie pozafinansowe.
5.1.2. Wspomaganie rozwoju partnerstw lokalnych działających na rzecz rewitalizacji społecznej środowiska lokalnego.	Samorząd miasta i jego jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe	Na bieżąco	Liczba utworzonych partnerstw, Liczba podjętych inicjatyw lokalnych.
5.1.3. Rozszerzanie form wzajemnego wspierania się samorządu i obywateli w podejmowaniu decyzji w obrębie polityki społecznej.	Samorząd miasta. Rady Wspólnot Samorządowych	Na bieżąco	Liczba przyjętych rozwiązań organizacyjnych
5.2. Partnerstwo z sektorem obywatelskim			
5.2.1. Współpraca z partnerami pozarządowymi (powierzenie i wspieranie oraz koordynacja wspólnych działań).	Urząd Miejski i jednostki organizacyjne.	Na bieżąco	Liczba przekazywanych do realizacji zadań publicznych. Liczba wspólnie realizowanych działań
5.2.2. Wspieranie rozwoju sektora pozarządowego i wolontariatu	BKSTiSS, MOPS	Na bieżąco	Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z gminą. Liczba wolontariuszy
5.2.3. Rozwój stałych form wymiany informacji i doświadczeń.	Urząd Miejski i jednostki organizacyjne	Na bieżąco	Liczba przyjętych rozwiązań organizacyjnych
5.3. Profesjonalizacja służb społecznych			
5.3.1. Podnoszenie przez pracowników pomocy społecznej kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach i różnych formach doskonalenia zawodowego.	MOPS	Na bieżąco	Liczba zorganizowanych szkoleń i form doskonalenia zawodowego
5.3.2. Prowadzenie działań zapobiegających wypaleniu zawodowemu pracowników pomocy społecznej.	MOPS	Na bieżąco	Liczba podejmowanych inicjatyw, ocena ich skuteczności

5.3.3. Zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania i dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. przy wykorzystaniu stron internetowych gminy oraz MOPS-u	MOPS	Na bieżąco	Liczba wydanych materiałów informacyjnych, liczba informacji zamieszczonych na stronach internetowych
5.3.4. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych	MOPS	Na bieżąco	Liczba pozyskanych wolontariuszy

V. Finansowanie Strategii

Finansowanie poszczególnych zadań Strategii odbywać się będzie ze środków:

- budżetu Miasta Wałbrzycha
- dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych,
- dotacji z budżetu państwa na realizację zadań zleconych,
- programów rządowych,
- funduszy Unii Europejskiej,
- innych środków pozyskanych w ramach konkursów dotacyjnych.

Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach finansowych.

VI. Monitoring i ewaluacja

Proces monitoringu wdrażania strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównanie ich zgodności z jej założeniami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji strategii. Będzie on polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych.

Punktem odniesienia będą przede wszystkim wskaźniki określone w strategii odnoszące się do poszczególnych celów szczegółowych. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników bazowych obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Wskaźnik kontekstowy może być stosowany w kategorii wysokiego ryzyka socjalnego w sytuacji niezidentyfikowania konkretnej grupy docelowej.

Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UM, Komendy Policji, PUP, ze sprawozdań MOPS, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz NGO. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku zmiany regulacji prawnych, bądź też narastanie niektórych problemów społecznych.

Informacja nt. realizacji strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez MOPS w formie raportów rocznych. Raport roczny może zawierać również propozycje nowych rozwiązań bądź modyfikację dotychczasowych działań stosownie do zmieniających się potrzeb. Monitoring będzie dokonywany w trakcie prac nad rocznym raportem z wdrażania strategii, który będzie corocznie przekazany Prezydentowi Miasta Wałbrzycha. Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji strategii.

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości strategii. Uzyskane informacje będą przydatne dla planowania rozwoju skutecznego realizacji aktualnie przeprowadzanego programu. Ewaluacja musi także odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej. W wąskim aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i zadań strategii, rozwiązywanie problemów.

1) Zespół monitorujący strategię.

Zespół zostanie powołany przez Prezydenta Miasta odrębnym zarządzeniem, a w jego skład wejdą: przedstawiciele Biura Edukacji i Wychowania oraz Biura Kultury, Sportu, Turystyki i Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego, Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Przewodniczący Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Przewodniczący Komisji Rodziny i Spraw Społecznych oraz Przewodniczący Komisji Edukacji i Kultury Rady Miejskiej Wałbrzycha, przedstawiciele Gminnej Wałbrzyskiej Rady Pożytku Publicznego.

2) Ocena monitorowania strategii.

Zespół monitorujący strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać Prezydentowi oraz Komisji Rodziny i Spraw Społecznych Rady Miejskiej Wałbrzycha sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych.

Osobą odpowiedzialną za monitoring i ewaluację strategii będzie Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, który do końca listopada każdego roku, począwszy od 2017 roku do 2020 przeprowadzi w imieniu Prezydenta proces bieżącej oceny realizacji strategii.

Porównane zostaną działania i ich cele z osiągniętymi rezultatami według wcześniej przewidzianych i przyjętych wskaźników. Wskaźniki będą corocznie aktualizowane.

3) Narzędzia aktualizacji.

Ze względu na zmieniające się uwarunkowania zarówno wewnątrz Gminy, jak i w jej otoczeniu, modyfikacjom strategii podlegać będą zapisy w części operacyjnej. Weryfikacja ta polegać będzie na uaktualnieniu zapisów strategii, zwłaszcza jej niezrealizowanej części. W czasie weryfikacji mogą się wyłonić zupełnie nowe cele szczegółowe i projekty dotyczące tych aspektów życia w Gminie, których w dniu przyjęcia strategii nie można było przewidzieć. Zmiany te powinny nieustannie służyć poprawie, jakości życia mieszkańców określonej zarówno w celu strategicznym jak i w obszarach priorytetowych.

Uaktualnienie zapisów strategii odbywać się będzie na podstawie danych ze sprawozdań sporządzanych przez właściwe Biura Urzędu Miejskiego, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Straż Miejską, Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu, Komendę Miejską Policji oraz sprawozdań i rozmów z podmiotami realizującymi zadania zlecone przez gminę w zakresie polityki społecznej.

VII. Zarządzanie strategią

Aktualne dane, zakładane cele oraz zadania w każdej strategii są sprawą niezwykle ważną, zwłaszcza w aspekcie długookresowości niniejszego dokumentu. Przyjmuje się, że aktualizacja, rozszerzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2020 o nowe zadania będzie dokonywana raz w roku. Wnioski dotyczące uaktualnienia Strategii zgłaszane będą przez Zespół Monitorujący Strategię w oparciu o wyniki monitoringu i ewaluacji zadań ujętych w dokumencie. Zespół Wdrażający Strategię będzie odpowiedzialny za to zadanie – pod kierunkiem zastępcy Prezydenta Miasta Wałbrzycha, po uwzględnieniu zmian zachodzących w otoczeniu społecznym miasta. Na bieżąco mieszkańcy będą informowani o konkretnych działaniach realizowanych w ramach strategii poprzez:

- stronę internetową Urzędu Miejskiego i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wałbrzychu,
- popularyzację efektów strategii np. w prasie lokalnej, telewizji kablowej.

Przyjmuje się uchwalenie aktualizacji strategii przez Radę Miejską Wałbrzycha w IV kwartale każdego roku kalendarzowego.

Harmonogram realizacji i zarządzania strategią

Wyszczególnienie	Termin	Odpowiedzialny
Uchwalenie Strategii przez Radę Miejską Wałbrzycha	IV kwartał 2015 roku	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Gromadzenie informacji o realizacji Strategii, analiza pozyskanych danych.	I kwartał każdego roku	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Aktualizacja danych statystycznych (demograficznych).	I kwartał każdego roku	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Monitoring i ewaluacja oraz sporządzenie informacji zbiorczej o realizacji Strategii	I kwartał kolejnego roku	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Aktualizacja Strategii na podstawie analizy pozyskanych danych	W zależności od potrzeb	Biuro Kultury, Sportu, Turystyki i Spraw Społecznych Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
Uchwała Rady Miejskiej Wałbrzycha w sprawie aktualizacji strategii	W zależności od potrzeb	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

VIII. Uwagi końcowe

Rozwiązywanie problemów społecznych ma charakter długofalowy, dlatego też wyrażona w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych konstrukcja celów i kierunków działań przeznaczonych do realizacji jest jak najbardziej celowa i uzasadniona. Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków.

Zdiagnozowanie i wybór przyjętych kierunków działania nie powinny być traktowane statycznie. Zmieniające się uwarunkowania zarówno w skali kraju, jak też środowiska lokalnego mogą wymagać sformułowania nowych odpowiedzi i celów. Pozwolą one, bowiem, w istniejących uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych gminy Wałbrzych, na stopniowe minimalizowanie źródeł wykluczenia społecznego, a w przyszłości na wyeliminowanie tych zagrożeń. Strategię należy traktować, jako proces otwarty, poddawany okresowym weryfikacjom i aktualizacjom, dlatego też niezbędne jest monitorowanie przebiegu strategii.

Opracowana strategia to dokument bazowy przy konstruowaniu programów operacyjnych i projektów określających sposób oraz metody realizacji zamierzonych przedsięwzięć. Poprzez realizację tego typu programów będzie można osiągnąć wyznaczony cel strategiczny i cele operacyjne. Programy te charakteryzują się ogólnymi zarysami działań, bez szczegółowych rozstrzygnięć, terminarzy, budżetów. Uszczegółowienie programów strategicznych następuje dopiero na poziomie taktycznym i operacyjnym, czyli w fazie wdrażania.

Wykaz skrótów użytych w Strategii:

GUS - Główny Urząd Statystyczny

CAL - Centrum Aktywności Lokalnej

CIR - Centrum Integracji Rodziny

EFS - Europejski Fundusz Społeczny

KIS - Klub Integracji Społecznej

MOPS - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu

PUP - Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu

MZB - Miejski Zarząd Budynków w Wałbrzychu

Organizacje Pozarządowe – organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art.3 ust 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

PFRON - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

WTZ - Warsztat Terapii Zajęciowej

ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy dla Osób z Upośledzeniem Intelktualnym

BKSTiSS - Biuro Kultury, Sportu, Turystyki i Spraw Społecznych Urzędu Miejski w Wałbrzychu

BEiW - Biuro Edukacji i Wychowania Urzędu Miejski w Wałbrzychu

BL Biuro Lokalowe Urzędu Miejski w Wałbrzychu

BBiZK - Biuro Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejski w Wałbrzychu

BMiPM - Biuro Marketingu i Promocji Miasta Urzędu Miejski w Wałbrzychu

BOK - Biuro Obsługi Klienta, Urzędu Miejski w Wałbrzychu

ZI - Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

MKRPA - Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wałbrzychu